

Slovenski dom

Ste. 294

V Ljubljani, v četrtek, 24. decembra 1935

Leto 1.

Božična izjava zagrebiškega pomožnega nadškofa dr. Stepinca
o težkočah glede konkordata med sv. Stolicco in Jugoslavijo

Konkordat, pravica Cerkve, in verska vzgoja mladine

Zagreb, 24. decembra. Zagrebiški pomožni nadškof dr. Stepinac je dal »Jutarnjemu listu«
glede konkordata med našo državo in sveto stolicco izjavo, po kateri pravi med drugim naslednje:

»Vsebinska konkordata je za zdaj še uradna tajnost, toda lahko se pove nekaj o konkordatu sploh. Konkordat je sporazum med cerkvijo in državo, ki ga obe ustanovi skleneta javno in »svetovno«
ter z njim uredita svoje odnose oziroma vprašanja, ki zanimajo eno in drugo stran. Z ozirom na tiste, ki sploh ne vedo kaj je konkordat in ki ustvarjajo zaradi tega nerazpoloženje, je treba povedati, da konkordat ni cerkvi brezpogojno potreben. Cerkve ima pravico do sredstev, s katerimi bo dosegla svoj cilj, naj to država hoče ali ne. Katoliška cerkev ima na sebi vse znake prave, zunanje, vidne, duhovne, hierarhične, nujne občestvene in edinstvene družbe.

Zato je cerkev po svojem značaju docela različna od države in je več kakor država. Več je zaradi svojega porenja, ker je neposredno ustanovljena od Kristusa. Več kakor država pa je tudi z ozirom na svoj namen, ker ji je namen duhoven in nadnaraven, to je: posvečenje ljudi in večno življenje, dotim se država briga za časne stvari.

Cerkve je več z ozirom na obliko vladavine, ker sta papežev in škofstvo ustanovi po božjem pravu, oblika civilne vladavine pa je odvisna od različnih dejstev.

Iz tega sledi, da je cerkev družba, ki je svobodna in neodvisna od katerekoli ljudske oblasti.

Vsak nasprotnik Cerkve, ki ni docela zaslepljen, mora priznati neizpodbitno dejstvo, da obstoji na svetu že 2000 let družba, ki se ji pravi katoliška cerkev. Tudi nasprotnik mora priznati, da ta družba ves ta čas vrši pravo, zakonodajno, sodno in izvršno oblast, kar dokazujejo številni cerkveni zbori, kaže cerkveni zakonik, ki ga predavajo na naših univerzah prav tako, kakor na drugih svetovnih univerzah, kaže pa tudi dejstvo, da Cerkvi, odnosno apostolski stolici priznavajo pravno osebnost razni moderni civilni zakoniki, kakor n. pr. angleški, avstrijski itd.

Odtod izvira potreba, da ima Cerkve pri posameznih državah svoje diplomatske zastopnike. Če se pomisli vse to, potem je takoj videti, da ima Cerkve kot dovršena družba pravico do sredstev, ki jih potrebuje, da doseže svoj cilj, neodvisno od posvetne družbe, to je od države.

Teoretično ni torej brezpogojno potrebno, da bi Cerkve sklepala konkordate. Toda praktično so konkordati zelo koristni, ker je mogoče z njimi preprečiti dosti težkih nesoglasij med državo in Cerkvijo. S konkordati je mogoče tudi poravnati spore, ki so morda že nastali. O tem priča stoletna, da ne rečemo tisoletna izkušnja Cerkve. Modri državniki so si zmeraj prizadevali, da žive v čim boljših odnosih s katoliško Cerkvijo, ker bili prepričani, da more samo to dobroto vplivati na pravni državljanski red, mir in zadovolj-

nost državljanov.

Glede konkordata med sv. Stolicco in Jugoslavijo se ne more reči drugega, kakor to, kar je povedano v splošnem o konkordatu. Čisto duhovne stvari sploh niso predmet konkordata, marveč gre za mešane zadeve, ki zanimajo eno in drugo stran, kakor n. pr. državno svobodno izvrševanje božje službe, svoboda cerkvenih redov, pravica do šol, bolnišnic, semenišč itd. Cerkve pa zanima nova zaokrožitev škofij, cerkvenih pokrajin, pravica patronata itd.

Na vprašanje, zakaj se ni prišlo do konkordata med našo državo in sv. Stolicco, je nadškof izjavil, da ne more povedati, pač pa je dejal, da katoliška cerkev za to ni kriva. Opozarja pa na eno: Cerkve se nikdar in nikomur na ljubo ne bo odrekla svojih osnovnih pravic, zlasti pa ne pravice do vzgoje mladine.

In če bi zato ne bilo nobenega drugega razloga, bi zadostovali porazni rezultati mladinske vzgoje v zadnjih nekaj letih, ko so si z rokami in nogami prizadevali pod vplivom framasonov, da iztrgajo mladino vplivu katoliške Cerkve. Če imajo drugi na razpolago silo, ve katoliška cerkev, da je vsaka sila samo nekaj časa, pa zato misli v vseh težkih časih svoje zgodovine na Kristusove besede:

»In peklenska vrata je ne bodo premagala.«
Odšli so Neroni in Napoleon, Callesi in Lenini, odšli bodo tudi drugi, toda Cerkve bo ostala.

Vesti 24. decembra

Zaradi neviht na Atlantskem morju je deset parnikov priplulo v New York s 24 urno zamudo, kar se bo občutno poznalo pri božični pošti.

Na streho je padlo letalo v New Yorku. Bilo je veliko vojaško letalo, ki se je docela razbilo, toda piloti so bili samo lahko ranjeni.

Predsednik kubanske republike se bo zagoval pred senatnim sodiščem, ker ga hoče parlament odstaviti.

Nov zakon za zaščito umetnin, po katerem bodo v enotnem duhu zavarovana književna, likovna in glasbena dela, pripravlja italijansko propagandno ministrstvo.

Strogo nadzorstvo nad vojnimi obvezniki uvaža Nemčija s tem da izdaja silovito natančne odredbe glede potnih listov. Te odredbe so podobne določbam ob mobilizaciji.

Arabsko pristanišče je kupila Italija v bližini angleške trdnjave Aden in se s tem usidrala na drugi obali Rdečega morja nasproti Abesinije, kar je povzročilo razumljivo nervoznost pri Angležih. Pristanišče se imenuje Asadi el Fael.

Poslanico o katoliškem tisku, ki so ga dolžni katoličani po vesti podpisati, je izdal italijanski tajnik Paccelli. Poslanica nalaga naistotno dolžnost, da se naročajo časopisi, zlasti dnevniki.

Temeljni kamen za sovjetski paviljon na pariški svetovni razstavi za leto 1937 so položili včeraj.

Trocki je zapustil Norveško in odpotoval z ženo vred v Mehiko. Vesti o tem potrjuje norveško pravno ministrstvo.

Vprašanje vojnih dolgov, odnosno vrnitve vojnih dolgov razburja tudi Ameriko, ki še ni našla potrebne poti, da bi to vprašanje v sporazumu z evropskimi državami uredila.

Sporazuma glede Aleksandrette ne bo, kakor pišejo francoski listi, ker Turčija zahteva preveč.

Rekordno število vlomov je bilo zadnje dni v Stockholmu, ker so ljudje zaradi bližajočih se praznikov preveč veseli in razmišljeni.

Zdravstveni položaj v Španiji bo v imenu ZN proučeval neki doktor, da se dokaže, da ZN tudi misli na Španijo.

Sv. Stolicco pošlje svoje sklepe vseameriške konferenca v Buenos Airesu, prav tako pa tudi Zvezi narodov. To je v novem času edini primer politične zgodovine, da kake države predlože svoje sklepe tudi Vatikanu kot duhovnemu posredovalcu med narodi.

Združenje prijateljev Abesinije je včeraj izročilo negušo božično poslanico, in sicer v Londonu. Poslanico je podpisalo več tisoč odličnih osebnosti, ki nimajo drugega posla, kakor izrekat sožitje roparskemu vladarju, ki je iz svojega naroda izšel zadnje zlato in ga nekaj ton odpeljal s seboj v izgnanstvo.

Angleška »fistlina«
akcija v Indiji po zadnjih poročilih napreduje in čistijo Angleži Indijo po starem rimskem sistemu z ognjem, mečem in ropom ter s tem, da sproti grade ceste.

Vojaške zdravniške nabiretve poziva civilne zdravnike, naj se vpišejo za vojaške zdravnike, Nemčija, kar priča o njenih miroljubnih namelih.

Rusko-japonski dogovor glede ribarjenja v Tihem morju so podaljšali za leto dni po dolgih pogajanjih, kar je vsekakor zanimivo pri dveh državah, ki sicer radi ribarita v kalnem.

O novi belgijski zunanji politiki je govoril včeraj belgijski zunanji minister. Njegov govor bo najbrž vzbudil spet precej pozornosti, ker je trdil, da je treba pričakovati vojaške pomoči med posameznimi državami samo tedaj, če bodo ogrožene življenjske koristi vseh držav.

Popolno svobodo glede prometa tujih valut namerava uvesti Francija s tem, da bo vlada odpravila zakon od meseca julija 1936.

Hitler je odšel že na božični dopust, prej pa je še imel več važnih razgovorov z Göringom ter vojnim ministrom von Blombergom.

Eden in Ribbentrop, nemški poslanik v Londonu, sta imela včeraj daljši razgovor glede sestanka lokarnskih držav.

Nafto so našli v Avstriji po dolgih iskanjih v okolici Dunaja, Gradenca in v dolini Erlap. Kaže, da bo nafta precejšnja količina.

Francoska avtomobilska industrija hoče prodreti na Poljsko in namerava francosko podjetje Renault zgraditi avtomobilsko tovarno v Galiciji. Namenilo je za to 60 milijonov frankov. Tovarna bo izdelovala civilne avtomobile in vozove za vojsko.

Največ radijskih naročnikov na svetu ima zdaj Nemčija, in sicer okrog 8 milijonov.

7 milijard dinarjev našega denarja znaša škoda zaradi izbruha ognjenika Santa Rita v srednjeameriški republiki San Salvadorju. Do zdaj so izvele izpod opustošenih krajev že čez tisoč sežganih trupel.

Izbruh petrolejskega vreleca v nekem mehiškem rudniku je zahteval življenje 75 rudarjev.

Dobav za ameriško vojno ministrstvo se morejo udeležiti samo industrijska podjetja, ki so uvedla 40 urni delavnik. Druga so od dobav izključena.

Krvav božič v Španiji

London, 24. dec. o. Uradno poročajo, da je angleška vlada opustila vsako upanje na božično premirje v Španiji, ki bi se začelo po posredovanju francoske in angleške vlade. Vsi odločilni krogi izjavljajo, da ni mogoče pričakovati nobenega novega koraka v posredovanju pred koncem božičnih praznikov.

S španskih bojišč poročajo, da kljub božiču ni zaznamovati nobene spremembe v sovražnosti. — Boji se odigravajo v istem obsegu, kakor so se prej. Tako valencijska, kakor katalonska vlada sta prepovedali vsako praznovanje božiča, in sicer z razlogom, da vojna stiska ne dovoli, da bi državljani slavili praznike. V resnici pa ima ta prepoved protivrški in protišpanski namen.

Delovna taborišča v Španiji

Valencijska, 24. dec. o. Valencijska vlada je včeraj sklenila, da uvede na Sredozemlju, ki je še pod njeno oblastjo: obvezna delovna taborišča, kamor bodo izgnani osumljeni, talci in vse tako zvezne nasprotnike režima, kar jih je še ostalo pri življenju. To odločitev španske vlade pozdravlja vse evropsko levčarsko časopisje, ki sicer pobesni ob podobnih uredbah drugih nekomunističnih vlad. Rdeča vlada je to storila, da razbremeni svoje finance.

Nacionalistične vesti

Salamanca, 24. dec. Nacionalistični glavni štab poroča, da bodo njihovi oddelki v kratkem zavzeli Cordovo in okrog mesta zasedli že 150 kv. kilometrov ozemlja. Vseposod so naleleti na strasne postanke rdečega divjanja, ki jih sploh ni mogoče popisati.

Havas: Glavni štab nacionalistov je izdal uradno poročilo, ki ga morajo vsi časniki na ozemlju nacionalistov objaviti čez celo stran z velikimi črkami. V tem poročilu se general ostro dviga proti obtožbam republikanske vlade, češ da nacionalisti uporabljajo strupene pline.

Madrid, 23. dec. AA. Havas: Nacionalisti so včeraj popolnoma bombardirali nebotičnik, v katerem je telefonska centrala. Tri krogle so zadele ravno fasado poslopja, kjer so časniki ravno urejali svoja vsakodnevna poročila za inozemstvo. Bombardiranje se je nehalo okoli 18. ure, vendar ni bil nikdo ranjen.

Sevilja, 24. dec. AA. (Havas.) Tukajšnja radijska postaja je izdala uradno poročilo o položajih na bojiščih. Poročilo se glasi:

V Andaluziji so nacionalne sile zavzele vasi Del Carpio, Pedro in Villa Franco de Cordoba na cesti Cordoba-Bujalanza. Operacije nacionalnih

čet se nadaljujejo brez večjega odpora sovražnika, ki je imel velike človeške in stvarne izgube.

V drugih odsekih ni pomembne spremembe. Pri zavzetju Boadille del Monte so naše čete dobile tri zastave.

Zvedeli smo tudi, da so vojaki 15. rdečega pehotnega polka prestopili na našo stran.

Nacionalno letalstvo je nekajkrat obstreljevalo madridska predmestja.

Sporazumu med Anglijo in Italijo se pridruži tudi Francija?

London, 24. decembra. o. Podpis sredozemskega sporazuma med Italijo in Anglijo, ki so ga napovedovali za danes, se je zaradi nekaterih zaprek moral odložiti na čas po novem letu. Iz Rima sicer poročajo, da bodo besedilo objavili že pred novim letom, toda določnega in zanesljivega ni mogoče reči še ničesar. Mislijo, da je to zaradi tega, da se ugotovi, ali bi se temu sporazumu pridružila tudi Francija.

Včerajšnji »Daily Herald«
piše v svojem uvodniku, da mora Italija za vsako ceno prenehati s podporo španskih nacionalistov, če hoče Mussolini doseči mir na Sredozemlju in popolno svobodo za italijanski položaj na tem morju. To se je zgodilo prvič, da angleški tisk odkrito napada Italijo zaradi vmešavanja v špansko državljansko vojno. Angleška javnost zahteva to od Italije zaradi tega, ker smatrajo vsako italijansko akcijo v Španiji kot podporo Nemčiji.

Francoski listi pišejo, da za zdaj med Rimom in Parizom ni nobenih pogajanj. V skrajnem primeru gre za malenkostne politične razgovore. Naproti pa kaže fašistična vlada v zadnjem času Londonu zelo ljubeznivo lice. Trdi se, da je italijanska vlada na željo Velike Britanije odpoklicala grofa Rossija, ki je poveljeval italijanskim prostovolcem med španskimi nacionalističnimi četami na Malori in bližnjih otokih. Pričakovati je, da bo skupna angleško-italijanska izjava o Sredozemskem morju izšla že v najkrajšem času. To bo preprosta izjava o obojestranski dobri volji za rešitev stvarnih vprašanj. Zato tega mednarodnega dejanja ne bo kazalo tolmčiti kot pravi pakt o Sredozemlju. Zato tudi ni bilo nobene potrebe, da bi se Francija tej izjavi priključila. Vsa jamstva, ki jih Italija lahko da Franciji, so že v francosko-italijanskem dogovoru od 7. januarja 1935. Mi

Tudi Rusija se umakne

Pariz, 24. dec. m. V parlamentarnih krogih se je sredi mnogo govorilo o vprašanju, ali bo sovjetska Rusija poklicala svoje ladje iz Španije. Te vesti se trdovratno vzdržujejo že celih 24 ur, čeprav jih je Moskva uradno demantirala. Toda vsekakor je značilno, da ves ruski tisk objavlja zelo obsirne članke, v katerih protestira proti postopanju španskih nacionalističnih ladij z ruskimi trgovskimi ladjami ter zahteva energično, da se sovjetska mornarica pošlje v Španijo. V Franciji pa se na vse načine trudijo, da bi še nadalje ostali nevtralni.

Francozi zaenkrat nimamo ničesar, kar bi mogli zahtevati.

»Journal«
opozarja na uvodnem mestu, da je bila Velika Britanija s preureditvijo svojega poslanstva v Addis Abebi v generalni konzulat močno olajšala Franciji pot, tako da bo mogla sedaj poslati v Rim novega poslanika. Ker je s tem abesinsko vprašanje dejansko urejeno, nadaljuje list, bomo morali sedaj skrbeti za to, da šestvrti Velika Britanija, Francija in Italija nekaj vrhovni svet, ki bo moral z odločnimi ukrepi zavarovati bodočnost sveta.

Novi letoviški kraji v Sloveniji

Belgrad, 23. decembra. AA. Minister za trgovino in industrijo je na podlagi čl. 9 pravilnika o razglasitvi tujsko-prometnih krajev in pobiranju in razdeljevanju pristojbin na bivanje obiskovalcev ter na predlog banskih uprav v poprejšnjem dogovoru z ministrom na socialno politiko in narodno zdravje, razglasil tele kraje za tujsko-prometne: v dravski banovini v ožjem smislu Brezje, Brežice, Celje, Cerknica, Crna, Dolenji Logatec, Dravograd, Mežica, Gornja Radgona, Guštanj, Jesenje, Kočevje, Kostanjevica, Krško, Ljubljana, Ljutomer, Marenberg, Maribor, Metlika, Mozirje, Novo mesto, Ormož, Planina pri Sevnici, Predvor, Prevalje, Plju, Sevnica ob Savi, Slovenjgradec, Slovenska Bistrica, Škofja Loka, Tržič, Višnjagora in Vitanje.

klimatično planinskega značaja: Bled, Bohinjska Bistrica, Bohinjsko jezero, Dovje, Mojstrana, Fram, Golnik, Gornje pri Bledu, Pokljuka, Gornji grad, Hoče, Jezersko, Kamniška Bistrica, Kamnik, Kranj, Kranjska gora, Logarska dolina, Solčava, Ljubno, Luče, Radovljica, Predtrg, Radeče, Planica, Ribnica na Pohorju, Ruše, Smolnik, Srednja vas v Bohinju, Sv. Ana pri Trzinu, Sv. Ana na Pohorju, kočna na Klopnem vrhu, Sv. Križ, Planina, Smartno na Pohorju, Topolšica in Vurberg.

kopališnega značaja: Čateške toplice, Dobrna, Dolenjske toplice, Laško, Medske toplice, Rimske vrele, Kotlje, Rimske toplice, Rogaska Slatina, Slatina-Radenci.

Pariz, 24. dec. m. Berlinski dopisnik »Temps«
poroča, da je izbruhnilo nesoglasje med nemško nacionalno socialistično stranko in glavnim vojaškim poveljstvom. Ostavka admirala Försterja da je istotako v zvezi s temi nesoglasji. Nacionalno-socialistična stranka zahteva, da nemška mornarica intervenira v Španiji dočim glavni štab in admiraliteta izjavljata, da bi bila to avantura, v katero bi se Nemčija ne smela spuščati.

Gibanje dr. Dragoljuba Jovanoviča in

Komunistična organizacija v Jugoslaviji

Belgrad, 24. decembra. AA. Po lanskem odkritju komunistične organizacije v naši državi je centralni odbor komunistične stranke, ki se nahaja v tujini, poslal k nam več nezakonitih strankarskih oseb z nalogo, da izvrše reorganizacijo nezakonitih strankarskih ustanov. Doslej je v nekaterih krajih že odkrili komunistične organizacije. Preiskava je ugotovila, da se je med komunistično stranko in raznimi vodilnimi osebnostmi gibanja dr. Dragoljuba Jovanoviča, voditelja levega krila bivše poljedelske stranke, dosegel sporazum za vzajemno delo in da so po tem sporazumu že začeli vzajemno ustanavljati nezakonite komunistične organizacije in širiti komunistično propagando med

ljudstvom. Nasproti osebami, ki so sodelovale pri tej nezakoniti in po zakonu prepovedani akciji, je uvedena preiskava in se bo z njimi ravnalo po zakonu.

Državno sodišče za zaščito države je z razsodbo z dne 23. decembra t. l., št. D. s. 1836 obsodilo zaradi članstva in propagande komunizma Čengića Ibrahima Alijo, stavca iz Sarajeva, na 5 let robije in pet let izgube častnih pravic, in Anta Stjepana Mostica, študenta filozofije iz Zenice, na tri leta robije in pet let izgube častnih pravic. Z isto razsodbo je iz te skupine obsojenih še 13 oseb, in sicer na kazni do 3 let robije in strogega zapore do 18 mesecev.



Naročnikom, bralcem in prijateljem

»Slovenskega Doma« želimo

blagoslovljene božične praznike!

Uredništvo in uprava
»Slovenskega Doma«

10 let mariborskega avtobusnega prometa

8,000.000 potnikov, 5,000.000 km

Maribor 23. decembra.

Na Stefanovo praznuje mariborski mestni avtobusni promet pomembno obletnico: 10-letnico svojega obstoja. Dne 26. decembra 1926. leta so stekli prvi mestni avtobusi na progah Maribor—Celje in Maribor—Dravograd. Leta 1925. je že pokrenila takratna občinska uprava pod vodstvom župana dr. Josipa Leskovarja zamisel avtobusnega prometa v mesto in okolici. Prvi sklep, da se zaprosi za koncesijo osebnega prometa z avtobusi na progah do Dravograda, Konjic in Pesnice, je napravil mestni svet dne 27. novembra 1925. Po temeljitih pripravih in proučevanjih je občinski svet nato na seji dne 9. aprila 1926 sklenil uvesti avtobusni promet na progah Maribor—Celje, Maribor—Dravograd in Maribor—St. Ilj ter odobril kredit 800.000 Din za garaže in tri avtobuse. Občina je naročila vozila znamke Renault, ki so deloma še danes v uporabi. Formalnosti za izdajo dovoljenj, za poskusne vožnje itd., pa so trajale precej časa, tako da sta šele 26. decembra 1926 stekla prva avtobusa iz Maribora proti Celju in Dravogradu.

Od treh na 28 avtobusov

Obratovanje se je vršilo skrajno samo s tremi avtobusi. Veliki Renault je obratoval na progi proti Celju, mali proti Dravogradu, tretji pa je bil v rezervi. Proga Maribor—Dravograd se je zaradi nerentabilnosti kmalu skrajšala na odsek Maribor—Selnica ob Dravi. Leta 1927. pa je mestna občina uvedla tudi krajevni promet po mestu. Najprej se je otvorila linija Glavni kolodvor—Glavni trg—katedra, ki je tudi še danes glavna prometna žila lokalnega avtobusnega prometa. Za krajevni promet je občina nabavila 9 novih avtobusov znamke Chevrolet in 1 avtobus znamke Saurer, katerega je stavila na progo Maribor—Celje. Leta 1928. je kupila še tri avtobuse, in sicer 1 Saurer in dva Austro-Fiat leta 1929 dva Chevroleta, leta 1930 1 Austrofiat in 1 Ford leta 1931 1 Saurer ter leta 1934 zopet en Saurer kot avtokar (Rdeči Franček), tako da je imela v prometu do leta 1936 vsega 22 avtobusov.

Sanacija prometa — delo sedanje uprave

Leta 1930. se je avtobusni promet, ki je bil skrajno priključen gradbenemu uradu, potem pa mestni planirni, pretvoril v samostojno občinsko podjetje. Zadal pa je občini od leta do leta več skrbi. Skrajja je bil aktiven, pozneje pa so mestne proge postajale vedno bolj pasivne, pa tudi na okoliških sevanjeh velikemu zaslužilo. Vzrok je bil v obrabi vozov, ki so zahtevali vedno več popravil in vedno več goriva, promet pa je zaradi splošne krize padel. Ko je bila še prejšnja občinska uprava na krmilu, se je celo resno razmislila o prodaji mestnih avtobusov ali oddaji eksploatacije mestnih in podeželskih prog v zakup. Sedanja občinska uprava pa je takoj ob svojem prihodu na krmilo občine zagrabila vprašanje mestnega avtobusnega prometa z vso odločnostjo, ker je uvidela, da je ureditev tega vprašanja za mestno občino najnujnejša potreba. Njeni ukrepi so v javnosti znani. Nabavila je 6 novih najmodernejših avtobusov na pogon s plinskim oljem, ki je skoraj za dve tretjini cenejši, kakor pogon z bencinom ter izvaja postopoma celotno notranjo reorganizacijo avtobusnega prometa. Uspehi so bili vidni že v prvem polletju in kažejo vedno boljše slike. Seveda pa ovirajo naglo sanacijo tega podjetja veliki primanjkljaji iz prejšnjih dob, poleg tega pa hudi davki in slabe ceste. Vendar pa kažejo že dosedanje uspehi, da bo spravila sedanja občinska uprava tudi avtobusni promet na ono višino, ki je potrebna za rentabilno poslovanje mestnih podjetij.

10 let nobenih žrtev, nobenih nesreč

S posebnim ponosom sme zreti podjetje na preteklih 10 let že zaradi tega, ker se ni na njegovih progah v vseh teh letih pripetila nobena večja prometna nezgoda in ni bilo nobenih človeških žrtev, ki jih terjaja sicer nagli razvoj prometnih sredstev v današnji dobi. V gotovi meri je bila ta sreča seveda odvisna od naklonjene usode, prav posebej pa se mora poudariti tudi dejstvo, da razpolaga podjetje z izbranim šoferjskim osebjem, ki je temeljito izšolano, trezno in pazljivo ter je prav posebno zaslug šoferjev, da dosedaj še ni bilo nobene večje nesreče. Veliko zaslug pa ima v tem pogledu tudi vzorna služba v delavnicah podjetja, kjer se vsak voz po vožnji temeljito pregleda, tako da je vedno v brezhibnem stanju.

V dobi 10 let so prevozili mestni avtobusi 8 milijonov potnikov na vseh progah, kar znači, da se je vsak Mariborčan v teku 10 let vozil tri-štokrat ali vsak Slovenec osemkrat v mariborskem mestnem avtobusu. Tudi kilometraža je ogromna. Mestni avtobusi so prevozili v tej dobi

skupaj 4,798.667 kilometrov. Za pogon avtobusov pa se je porabilo skupno 1 milijon in pol kg goriva.

Investicija: 30 milijonov

Niso neznatne investicije in stroški, ki jih zahteva tako obsežnega voznega parka, ki je glede števila avtobusov in dolžine prog največji v državi. V avtobusni promet je investirala mestna občina v 10 letih 9 milijonov Din, za obratni material, bencin, olje, maže itd. se je porabilo 10 milijonov, za vzdrževanje obrata in vozov 5 milijonov, na zavarovalninah se je plačalo poldrugi milijon, na davkih in drugih pristojbinah 1 milijon, prispevek za vzdrževanje cest znaša 2,108.657,92, skupaj tedaj okroglo 30 milijonov Din.

Ogromnega pomena za Maribor

za njegovo bližnjo in daljno okolico je danes mestno avtobusno podjetje. Mesto Maribor je bilo prvo v državi, ki je tvegalo tako odločen korak in sedaj mu priznava vsa naša javnost, da je bil ta korak dober in potreben, saj si danes mesta ne moremo več preslavljati brez rednega avtobusnega prometa. Vsa javnost mora biti hvaležna onim občinskim upravam, ki so sklenile, da se uvede avtobusni promet in ki so skrbele, da podjetje ni propadlo, temveč se je dvignilo k novemu proevitu.

Božič na policiji

Ljubljana, 23. decembra.

Malo milo se človeku stori, če stopi danes — samo nekaj metrov pred božičem — na kriminalni oddelk ljubljanske policije. Iz popolnega božičnega razpoloženja, ki vlada že po vsem mestu, pride v največji kriminalni živ-zav, kjer predvajajo kakor pri kaki reviji vse mogoče tipe. Sinoči so izvršili po mestu racijo, ki je prignala na policijo zopet celo zbirko vseh mogočih ljudi, ki pridejo navzkriž s postavo. Policijski uradniki pa, ki so itak zakoniti med vrhane mize aktov, pretresajo tem ljudem vest in odločajo, ali bodo posamezniki od teh prebili božič na svobodi ali v policijskih zaporih. Med večjimi grešniki, ki jih je policija zasliševala, je neki Anton S. star znanec policije. Bil je že večkrat kaznovan radi tatvin, sedaj pa so zopet našli pri njem neko blago, ki izvirja iz tatvine pri nekem ljubljanskem trgovcu. Ta je pred nedavnim prevažal svoje blago in mu je bil del tega blaga ukraden na ulici z voza.

Iz policijskih aktov je razvidna tudi zanimiva zgodba, v kateri je postal po naključju usode pravcati detektiv neki upokojeni član ljubljanskega Narodnega gledališča, stanujoč v Kocenovi ulici. Temu od časa do časa izginjajo kokoši, petelini in perutnina raznih plemenskih pasem. Zato je pripravil pravi detektivski načrt, da bi mu padel v roke tat. Včeraj je pri svojem zasledovanju končno uspel. V pravem trenutku je prežal na kurnike: približala se je tatinska roka ciganke Julijane M. Previdno in spretno, kakor zna specialist, je ciganka-beračica spravila pod pazduho plemenitega petelina, ki ima posebno ime rhode-islander. Tedaj je član Narodnega gledališča skočil h kurniku, toda prebrisana tatka je bila hitrejša. Začela se je gonja na ulici. Beračica je petelina na begu izpustila in oskodovalanec je potem rajje vlovil petelina, kakor da bi naprej preganjal beračico, ki je potem itak postala žrtev policaja.

Proti božiču se vsako leto pojavljajo na ljubljanskem trgu ponarejeni stotaki. Narejeni so popolnoma primitivno z navadnimi barvastimi svinčniki, kakršne imajo šolski otroci. Ponarejevalec se spravi v gnečo okrog kakke mesarske stojnice in v največji gneči kupi kako klobaso. Nepazljivi mesar vrže zložen stolak v predal in odteje drobiž. Letos so se ponovili že trije primeri in sicer kar po vrsti, predvčeršnjim, včeraj in danes. Ker je verjetno da so ponarejevalci še na delu, je potrebna skrajna pazljivost, posebno prodajalcem na trgu.

Predbožičnega kriminala torej ne manjka. Policija opozarja meščane, naj pazijo preko praznikov na svoja stanovanja. Posebno velja to denarnim zavodom, ki naj ne puščajo vse tri dni svojih prostorov brez slehernega nadzorstva.

Vremensko poročilo

Dom na Komni: —6, mirno, sončno, srež, 50 cm snega, smuške ture ugodne na Lanševico in Bogatin.

Erjavčeva koča na Vršču: —12, jasno, 45 cm snega, srež.

Kamniška Bistrica: —4, jasno, sončno, severozahodni veter, 8 cm snega, sneg podedenel.

Vel. Planina: —4, jasno, mirno, 50 cm snega, sneg zmrazjen.

Dom na Krvavcu: sončno, jasno, smuka ugodna proti Vel. Zvokju in Kompetelju.

Otroci čakajo Božička...

Ljubljana, dne 24. decembra.

Smeh, čisti in nedolžni, mi je udaril na uho, ko sem vstopil v hišo tam zadaj za Ljudskim domom. Sprejela me je č. sestra in hitro uganila, po kaj sem prišel. Hotel sem videti njene male varovance, da bi mi povedali svoje želje, kaj bi radi, da bi jim pod drevesčkom prinesel Jezušček. Sestra mi je odprla vrata in dvajset drobnih glav se je zaokrenilo proti vratom. Štirideset nedolžnih očes se je uprlo vame in iz dvajset grl se je odrgal pozdrav: Klanjam se!

Nisem dolgo čakal pri vratih, stopil sem do prvega in ga vprašal po imenu. Ladi, je iz Zagreba. Oči so se mu zasvetile, ko sem ga vprašal, kaj mu je prinesel Miklavž. Še bolj pa je bil zadovoljen ob vprašanju, kaj hoče, da bi mu prinesel Božiček. Iz malih ustec je planilo nešteto želja: »Konjčka, pa voziček, čokolade pa piškotkov. Pa še...« Ni imel časa govoriti še naprej, ker se je že oglašil Sergej in tudi on je povedal svoje želje. Poslušajte, kaj si je zaželel ta junak: »Veliko denarja. Poslal ga bom mamu da si bo kaj kupila. S anujejo v kleti in so bolni. Jaz pa bi dal denar mami in ona bi kupila hišo.« Pa sem vprašal tretjega in četrtega, vsi so imeli poino želja, a naj bi jim jih izpolnil Jezušček na sveti večer.

Pa tudi deklice so bile v sobi. Toda te so bolj mirne, tako pravi vsaj setra vrtnarica Jozefina. Devet let se že muči ta dobra duša s temi neborljenci in največja kazen bi ji bila, če bi jo ločili od teh, za katere je žrtvovala marsikatero noč. Tu ti deklice so imele mnogo želja. Prav posebno ma komaj štiriletna Ruža, ki ima sicer še mater, pa je na zelo žalosten način prišla sem. To dekletce je kar na lepem vstalo, se poklonilo in začelo deklamirati pesmico božično-mu drevesčku v pozdrav. To bo namreč deklamirala na sveti večer. Govorila je s takim zanosom, da bi mislil da imam pred seboj dekletce, staro najmanj 8 let. Pa kaj saj je igrala že celo Rdečo kapco.

Dvajset otrok mi je povedalo svoje želje in da sem mecen, izpolnil bi jim jih.

Letos pa je z velikim darom presenetil malčke g. ban M. Natlačen. Tudi neki profesor s poljske gimnazije je poslal dvoje okrašenih božičnih dre-

vesc in tako še povečal veselje nedolžnih otrok. Malčki so obema dobrotnikoma iz srca hvaležni. Miklavž in Božiček, dva, ki ne smeta poznati krize, a morda izpolnjevati tako čudne in različne želje mladih srčec.

★

»Puško in sabljo, pa konja mi je prinesel Miklavž. Na, zdaj bo pa spet Božiček nosil in sam ne vem, kaj naj bi ga prosil. O, že vem. Tatek, letos pa naj mi prinese tank, pa ne takega kot smo ga videli pri Krisperju. Tak nič ne podira. Jaz pa hočem takega, ki bo podrl vse, kar mu bo prišlo na pot. Tati, ali boš rekel Božičku, da mi bo prinesel tank? Prosim, in res bom priden.« In otrok se obrne, mehko in prijetno mu je v blazinah, zastrta luč meče svoje žarke na malo glavico. Otrok zaspi in sanja o tanku, ki bo vse uničil, vse porušil...

»Mamica, glej, sosedov Jurček mi je dal kos potice. Ti ne veš, kako je dobra. In je rekel, da so jih spekli pet in pa še kolač. Dali so ga na mizo, pogrnili z belim prtom, nanj pa dali molek in podobice. Pa kako lep drevesček imajo in ravnokar je Jurček prižgal svečke. Pa rekel je, da mu bo Jezušček prinesel nekaj lepega. Oh, mamica, ko bi tudi pri nas imeli drevesček in bi tudi meni Jezušček kaj prinesel. Ali veš, kaj bi hotel? Naj bi nam prinesel potic ali pa vsaj kruha. Lansko leto, ko je še živel ata, nismo bili lačni in tudi drevesček ter »župnik« smo imeli. Letos pa tega ni, ni pa tudi ata...«. In materi so prišle solze, otrok jih je opazil in mater tolažil: »Ne jokaj mamica. Gospod so rekli v šoli, da moramo na današnji dan biti veseli, ker se je rodil Jezušček, ki je začetek vsega veselja. Rekli so tudi, naj danes, predno zaspi, izrazimo Jezuščku vsak eno željo in gotovo nam jo bo izpolnil. Jaz ga bom prosil, naj ti da zdravja in dolgo vrsto let življenja, pa naj se nas usmili in naj tudi nam pošlje malo potic, saj je rekel, da vse ljudi ljubi in da ne pozna razlike med bogatim in siromakom.« Mati je zagnila otroka s starim in sešitim kocem in otrok je sanjal o Jezuščku, ki je hodil okrog s košem, polnim potic...

Ilustrirana priloga?

P. n. naročnikom in odjemalcem naših dnevnikov »SLOVENCA« in »SLOVENSKEGA DOMA« pošiljamo vzorec nove ilustrirane priloge in prosimo, da bi vsi, katerim pride v roke, prebrali naše načrte in pogoje, ki bi jih bilo treba uvaževati in izpolniti, če hočemo, da bi svoječasni in tako priljubljeni »Ilustrirani Slovenec« vstal v pomlajeni izdaji.

S težkim srcem se je lastništvo »Slovenca« pred leti odločilo, da preneha izdajati »Ilustriranega Slovenca«. Takrat smo prilogo morali opustiti iz gospodarskih razlogov. V vsestransko težkih razmerah onih let smo se morali omejiti na najnujnejše, da smo mogli vzdržati finančno ravnotežje pri dnevniku. Zaradi tega smo morali žrtvovati ilustrirano prilogo, ki je bila za list hudo finančno breme.

Naši naročniki so splošno obžalovali, da je bila priloga odpravljena. Prav pogosto dobivamo vprašanja, kdaj nam bo zopet mogoče izdajati sliko prilogo.

Dasi naši listi lepo napredujejo, njih gospodarsko stanje danes vendar ni tako ugodno, da bi mogli začeti z brezplačno izdajo kakor nekdanj. Zato so mnogi naši prijatelji svetovali, naj jo začnemo izdajati za primerno doplačilo k naročninu.

Ker naši naročniki ilustrirano prilogo kar splošno želijo in je »Jugoslovanska tiskarna« dobila letos nove, najmodernejše stroje, ki hitreje, ceneje, pa vendar dovolj lepo tiskajo slike, smo sklenili poskusiti z izdajanjem ilustrirane priloge tako, da bi del stroškov zanjo nosilo lastništvo lista, skromen del pa tudi naročniki našega dnevnega časopisja, kateri žele prilogo prejemati.

Naš namen je:

1. Ilustrirano prilogo urejevati tako, da bo vsako soboto na osemih straneh prinašala slike k časovnim dogodkom.
2. Naročiti jo bodo mogli tudi taki, ki niso naročniki naših listov. Cena za take naročnike bo mesečno 8 Din. V razprodaji bo vsako številko dobiti za 2 Din. Kdor ima skušnje s stroški za slike, bo vedel, da je cena zelo nizka; upamo pa, da jo bomo mogli vzdržati, ker računamo na zelo visoko naklado.
3. Kdor kupuje posamezne številke »Slovenca« ali »Slovenskega doma«, doplača za priloženo ilustracijo 1 Din; stalni naročniki na nedeljskega »Slovenca« pa mesečno 4 Din.
4. Naročniki vsakodnevne »Slovenca« in naročniki »Slovenskega doma« pa doplačajo za ves mesec po 2 Din.
5. Za one naročnike pa, ki bi ilustrirane priloge ne naročili, ostane stara naročnina (za »Slovenca« mesečno 25 Din, za »Slovenski dom« mesečno 12 Din) in stare cene v razprodaji.

Danes pošiljamo poskusno številko vsem bralcem »Slovenca« in »Slovenskega doma« brezplačno na ogled. Iz nje lahko vidite zlasti kakovost slik, deloma pa tudi smer, ki se je bomo držali pri urejevanju. List bi naj bil potrebno dopolnilo naših dveh dnevnikov in bo skušal na najboljši in najhitrejši način pokazati v slikah zanimive dogodke tekočega tedna doma in na tujem.

Prosim, da nam na priloženi dopisnici sporočite, ali hočete postati naročnik naše ilustrirane priloge in k dosedanjim naročninam prispevati še po 2 Din mesečno. Ilustrirano prilogo bomo izdali le, če se bo priglasilo zadosti naročnikov. Radi bi meli Vaš odgovor še pred novim letom.

Ilustrirani prilogi danes namenoma nismo dali imena. Prosim, vse naročnike, da na isti dopisnici sporoče, če imajo primeren nasvet, kako naj bi se ta priloga imenovala. Najboljši nasvet bomo nagradili s 500 Din. Če bo sprejeto ime, ki ga bo nasvetovalo več naročnikov, bo nagrado enemu izmed teh prisodil žreb.

Lastništvo SLOVENCA in SLOVENSKEGA DOMA



Odšla je po večno plačilo k Vsemogočnemu naša mamica, tašča, stara mama, gospa

MARIJA BORŠTNAR

ROJ. KLAMPFER

vdova poštnega zvanjnika v Litiji.

Pokopljemo jo v petek, 25. decembra, ob 3. popoldne na litjsko pokopališče.

Litija, 24. decembra 1936.

ZORA IN OSTALO SORODSTVO.



Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi! Tako so peli angelcev glasovi,
da smo očeta enega sinovi, ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi.

France Prešeren



Dr. Gregorij Rožman:

Moj najlepši božič

Uredniki so, no recimo, sitni ljudje. Pa jim še zameriti ne smeš, ker ta lastnost šteje med nujno kvalifikacijo dobrega urednika. Tako končno ne smem čitati sitnosti urednikom božične priloge, ki so mi kratkoma dala nalogo, naj opišem svoj najlepši božič na Koroškem. Torej oni nosijo za naslednje vrstice odgovornost.

Nepozaben in za mojo dušo najlepši božič je bil v letu 1913. Na božično vigilijo sem se prisrčno poslovil od svojega bolnega očeta in mu stisnil shušano žuljavo roko: »Na svidenje takoj po praznikih.« Odšel sem na majhno župnijo, ki je bila že dolgo let brez duhovnika. Ime kraja je brez pomena. Že je tema zagnila skromno vasico, ko sem se precej premražen pripeljal s sanmi pred zapuščeno župnišče. Pridržena soba je bila zame pripravljena. V kotu ogromna kmetiška postelja, skoraj bolj široka kot dolga z visoko natlačeno slamnajo. V drugem kotu dolga miza, ob njej preprosta kmetiška klop, mala petrolejka, lončena skleda za umivanje. To je bilo vse. Peč je dobro zakurjena, želela toplote, da sem se je razveselil. Ko pa sem se vsedel k mizi in ob petrolejki začel čitati knjigo, ki sem jo vzel s seboj, da mi bo drugovala na sveti večer, sem takoj začutil, da toplota peči ne sega niti do sredine sobe, čije stene so dihale leden mraz. Pomaknil sem mizo in stol bliže peči, pa sem se moral od časa do časa obračati, da se nisem po eni strani spekel po drugi pa zmrznil.

Tako sam nisem bil še nikdar na sveti večer! Dolg se mi je zdel, zelo dolg. Od branj in molitve so v hlače misli na dom in k prijateljem. Predstavljal sem si, kako oni preživljajo sveti večer. V mojo zamišljenost se je oglasil s polnim zvokom veliki zvon.

Ko so zaškripali v mrzlem snegu prvi koraki mimo okna, sem se odpravil v mrzlo cerkev. Kakor dobra mati sredi družine stoji sredi vasi. Napolnila se je do zadnjega kotička. Ob obhajilni mizi so se stiskali otroci z rdečimi noski in premrlimi prsti. Oči pa, o! te otroške oči na sveti večer! Preblašeno so zrlji na blestečo monštranco med drobnimi trepetajočimi plamenčki sveč. Raz oltarja je dehtela smreka v vonj kadila. S kora pa je donela preprosta stara naša božična pesem, brez katere ni božiča. Ni sedel za starimi razglašenimi orglami mojster Premrl, niti ni dirigiral Kimovec, pa je neumetniško zapeta stara pesem, ki so jo rodovi že poslušali, lila v duše mehko in toplo, da je v njih ob vseh skrbih in strasteh zasijal mil in lep božič. Sredi močnega in pristnega božičnega doživljanja sem stal pri oltarju in se Jezusku iz vsega srca zahvaljeval, da je vprav mene izbral, da z Njim tem preprostim zapuščenim hribovcem prinesem božič.

Šele ko sem po končani božji službi videl, kako skrbne mamice jemljejo mrzle roke svojih otrok pod toplo ogrinjajo in kako se premraženi otroci pritiskajo na mehko volno ogrinjajo in v nočni mraz pripovedujejo svoje doživljanje v cerkvi, šele tedaj sem začutil, da imam prste trde od mraza in da nog sploh ne čutim več.

Ko sem stopil v »svojo sobo«, sem se vzdramil v popolno prozo. Peč je bila komaj še mlačna, mraz iz ledenih sten je stegal svoje roke po njej. Nisem se mogel več ogreti. Drgetajoč sem se spravil v posteljo, ki me je sprejela tako mrzlo, da bi bil najrajši takoj skočil iz njenega objema. In povrh je bila mnogo prekratka, v sredini se je vdrla, da sem bil v prav mučni legi. Dolgo, dolgo je trajalo, da sem se ogrel, s spanjem pa ni bilo nič, niti tistih malo uric, ki so bile na razpolago, kajti dosti rano zjutraj je bila zopet »pastirska« masa.

Po veliki maši sem odhajal. Iznad streh skromnih hiš se je dvigal belkast dim in pričal o prijetno toplih peteh. Zadovoljnost je ležala nad vasio. Iz oči ljudi, od katerih sem se poslavljaj, je sijala hvalečnost nad globokim doživljanjem skromnega božiča, prehajala je v mojo dušo in jo napolnila, kot še nikdar prej, z globokim veseljem. Doživel sem božič, ki je v skromnosti in žrtvah zelo sličil prvemu božiču v Betlehemu — pa prav radi tega se je tudi toliko tihega božičnega veselja razlilo v mojo dušo.

Še dva naslednja praznika, Stefanovo in Šentjanžovo, sem smel prisluškovati snovno ljudske duše. Na dveh različnih krajih je

bilo treba govoriti pri društveni prireditvi. Preprost oder za preprosto igro v največji sobi vasi. Gledalcev in poslušalcev glava pri glavi v gneči, ki zahteva velikih žrtv. A jih ne čutijo, ko gledajo na »teatru« svoje tovariše in tovarišice, se jim smejejo, pa tudi kako solzo skrivaj obrišejo. Težko, da sem imel kdaj pazlivejše in zvestejše poslušalce! Nobene nestrpnosti misli: Ali še ne bo končal? Nemveč mesto ploskanja ob sklepu klic: Še kaj povejte! Kakor vsrkava suha gruda blagodejen dež, tako znanja žejna duša pije iz obrazbo, podano ji v razumljivem domačem jeziku. Pa tega na »Kranjskem« ne vedo, ko jim nikdar niso usiljevali »izobrazbe« v posodi tujega jezika.

Na dan nedolžnih otrok sem se zadovoljen in dobre volje vračal, da še vidim bolnega očeta preden treba nastopiti zopet redno službo. Ze dopoldne je naletaval sneg. Po-

poldne pa se je vsul suh in gost, da si videl komaj korak predse kakor v ljubljanski megli. Gaz na poti se je vedno bolj zasipala, s težavo sem spoznaval njeno smer. Hitro se je mrazilo. Snežna odeja se je neprestano višala, korak mi je postajal težak; mešal sem sneg kakor težak puščavski pesek. Nobene žive duše nisem srečal. Neskončna tišina vsepovsod, da se je razločno slišal tenki šum gostopadajočega suhega snega. Pa mi je bila samotna in težka pot prijetna. V duši mi še ni ugasnilo sveto doživljanje resničnega božiča, v spominu so mi gorele še hvaležne oči zvestih poslušalcev, gnala pa me je želja, da vidim kmalu očeta in ga — kakor vedno — razveselim s poročilom, da sem vse lepo opravil in vernike zadovoljil. Nisem vedel, da je vprav v tisti uri doma moj oče — umiral. Nisem mu mogel več povedati lepega doživljanja. Ostalo mi je v duši.

Kaj so Slovenci doživljali pred 60 leti o Božiču 1876

Slovenski božič v dobrih starih časih

Komu, ki pomni lepše dneve, se ne toži po starih časih. Vsako leto se ob koncu, ob praznikih, ki so namenjeni spominu, domislimo nekdanjih let, razmer in ljudi.

Ne toži se nam po pradedninah, marveč po tistem, kar je še napol ohranjeno v našem spominu od lastnega doživljanja ali od pripovedovanja. Dobri stari časi! Tedaj je bilo vse drugače, vse boljše, vse lepše, vse bolj ustaljeno. Časi so bili kolikor toliko znanstveni, prinašali so obilja, tega in onega — skratka — bili so dobri in dostojni stari časi.

Božič je praznik družin po vsem svetu in prav tako praznik slovenskih družin. To še zlasti, saj majhen in ubog narod, raztrgan po svetovni politiki in po domači neslogi menda edino še o božiču v vsej svoji širini začuti, da spadajo vsi Slovenci v eno družino. Zato je prav ta praznik vsake naše male in vse naše velike družine primeren, da pobjesimo za spomini in doživljanji, o katerih nam govori zgodovina slovenskega božiča.

Naše življenje je zdaj res tesno omejeno in brez razgleda. Kako pa je bilo z nami tiste čase, ki so napolnili zatonili v preteklost. Ne kot doba, marveč kot skupek posameznih bolj ali manj zanimivih dogodkov. Pogled v dobo pred petdesetimi, sedemdesetimi leti in v njene male vsakdanjosti nam priča, da je stalo slovensko življenje prav v znamenju prav tistih tegob in skrbi, kakor še petdeset ali šestdeset let pozneje, tegob, ki so posledica neizpolnenih želja malega naroda.

Zanimiv, hkratu pa zelo pozabljen čas je doba od začetka političnega prebujanja slovenskega naroda, to je kakih šestdeset ali sedemdeset let nazaj. Tisti časi niso bili za slovenski narod nič veselejši kakor so današnji. Borili se je moral za svoj jezik in svoje pravice na vseh področjih svojega življenja. Slovenščina tedaj ni imela mesta ne v šoli, ne na sodniji, na uradnih tiskovinah pa ponekod več, ponekod manj, kakor danes. Tudi tedaj so bili Slovenci prepričani, da se med našim narodom, na naši zemlji ne zgodi nič posebnega, nič takega, kar bi bilo, če že ne pomembno, pa vsaj zanimivo. Poglejmo, če je res tako.

Za božič 1876 so bili »Slovenci že vsega vajeni«

Za božič 1876 je kakor ponavadi Avstriji grozila vladna kriza, ker je dunajski parlament, v katerem so se odlikovali zlasti poslanci malih narodov, mojstrsko tresel Averspergovu liberalno-nemški vlado. V naskokih na vlado sta se odlikovala od Slovencev poslanca dr. Vošnjak in Herman.

Zadnji je govoril o nadlogah, ki tarejo predvsem avstrijskega kmeta. Ugotovil je, da centralistična vlada in gospoda neprestano očitata deželam (predvsem slovenskim), da se ne uklonijo veličastvu države. Gospoda zahteva, naj se proti tem deželam, ki hočejo avtonomijo in svojih pravic, uporabijo »silni pripomočki«. Poslanec Herman je v imenu Slovencev izjavil, da centralistična vlada Slovence in druge narode dovolj tepe s tem, da ne drži slovensko dane besede, da se ne zmeni za njihove pravice, da proglašata tu in tam po Avstriji obsedno stanje, da razpušča deželne zbore, jemlje urade, plenja časopise, uvaja nasilje pri volitvah. To je veličastvo ne države, pač pa pokvarjene družbe v prestolnici, ki se redi od potu posameznih dežel. Vseloga tega je kriv centralizem, ki potrebuje silo in daje enemu narodu prednost pred drugimi na škodo drugih. Zato imajo narodi centralistične ministre za posebej hudo. Centralistični sistem je državo spravil v »uradno puščavo«, spravil cerkev pod čevlji liberalnega uradništva. Cerkev so nekaj zatirali z mečem, zdaj pa jo s postavami. Avstrija je bolna zaradi krivdnosti do svojih narodov.

Dr. Vošnjak je tedaj v dunajski zbornici govoril o vplivanju, ki so ga pri nadomestnih volitvah v litjskem okraju vršili na volivce nekateri uradniki, med njimi zlasti litjski glavar Westergaard. Ta je uporabil vsa vladna agitacijska aparati,

obljubovali so, strašili, grozili županom. Glavar je s posebno okrožnico prepovedal hoditi v gostilno litjskega župana, ki je 16 let vodil občino brezplačno. Dr. Vošnjak je ugotovil, da je časnikarstvo na Kranjskem brez zakonitega varstva in končal z besedami:

Mi Slovenci smo sicer že vsega vajeni in bomo, ako Bog da, tudi tlačenje sedanje vlade prenesli. Dr. Vošnjaku je tedaj ugovarjal dolenjski poslanec Deschmann, ki je dejal, da je hvaležen, če politična oblast tako ravna s Slovenci.

Davki, večno slovensko gorje

Slovenskega kmeta so za božič 1876 trije tiste nadloge, kakor še toliko božičev, petkov in svetkov pozneje. To je bil centralizem, slaba kmetiška zakonodaja in veliki davki. Med davki so to leto kmetiči žep težile izredne doklade zlasti za šolstvo, te so zadnje po mnenju tedanjega slovenskega kmetkega ljudstva naravnost v vodo vržene v primeri s tem, kar se otroci v šoli nauče.

Kmetje so morali za svoje dolge plačevati po 6, 7, 8 in več odstotkov, zraven pa še velike stroške za vknjižbo. Zato ni čudno, da so ljudje izgubljali veselje do zemlje in kmetkega dela.

Rešitve so pričakovali zlasti od ustanovitve kmetijskih zbornic, v katerih bi morali imeti kmetje tako večino, kakršne niso imeli v deželnem in državnem zboru.

Ljubljanski proračun za 1877, politika in policija ter psi

Zadnja seja ljubljanskega občinskega sveta pred božičem 1876 se je bavila s proračunom mestne občine. Pri proračunu so tedaj, kakor zmeraj pozneje ugotovili, da bo imel primanjkljaja 39.000 goldinarjev. Občina je tedaj imela že okoli 100.000 goldinarjev dolga. Ti dejstvi so vsi občinski odborniki grajali, seveda v nemščini, čeprav so bili Slovenci. Svetnik Jurčič je predlagal, naj policijo, ki je mestu samo v breme, prevzame država, ki je bolj nepristranska. Kajti zgodilo se je, da je policija pod mestno upravo po ukazih vladajoče nemške stranke morala z zidov strgati lepše druge stranke.

Zvišanje davka na luksuzne pse je na tej seji zahteval svetnik Josip Regali, ker so bili v mestnem zastopstvu tedaj največini zastopniki gornjih tisočev ljubljanskega ljudstva, je njegova zahteva padla v vodo. Regali je nato objavil v »Slovenec« naslednjo poslanico, ki je v celoti sodobna še za danes:

»V našem mestu se je zaredilo toliko psov, da si človek istinito misli biti v Carigradu ne pa v Ljubljani; kajti cele trope nepotrebnih psov se gonijo po ulicah, sprehajajočih, krčmah itd.

Glede humanitete mislim, da bi se s povržito hrano, kar se je nepotrebnim psom daje, sleherni dan nasitilo 50 revnih ljudi. Dobijo se tudi takovskoli olikanci, koji psom puste iz enega in istega kroznika obedovati in kateri imajo žival ne za korist, ampak za kratek čas in luksuz.

Naše mesto ima v svojem proračunu za leto 1877 za blizo 24.000 gld. primanjkljaja. Zato sem pri zadnji seji mestnega zbora, da bi se ta primanjkljaj vsaj po nekoliko pokrili, nasvetoval, naj se davek od nepotrebnih psov od 2 gld na 4 gld zvišča. Psom pa, kateri so ljudem potrebni za stražo, naj se pa davek odpusti popolnoma.

Ne vem pa, ali so me ljudje prav umeli ali ne, kajti pasji protektorji so se silno razjarili. Jaz pa le vprašam: je li občinstvu ljubbi, da se pomnože mestne doklade, ali da se povikša pasja taksa od nepotrebnih psov? V svojo obrambo moram reči: Jaz imam dolžnost potegovati se za dovestvo, ne pa za pse, kateri človeštvu niso v prid.

Pasje storije iz leta 1938, ki smo jih brali po listih, pričajo, da se Ljubljana v šestdesetih letih ni prav veliko izpremenila in da bi bili podobni predlogi umestni še danes...

Volitve v Trstu

Neverjetno se nam danes zdi, da so Slovenci tik pred božičem 1876 častno nastopili pri občinskih volitvah v tržaški mestni svet. Proti združeni agitaciji italijanskega meščanstva, veletrgovine, kapitala in judovstva so tržaški Slovenci imeli na razpolago samo svoj idealizem. Kljub temu so dosegli lepše uspehe, kakor so jih pa pričakovali. Od šestih slovenskih kandidatov jih je bilo izvoljenih pet in to Stefan Nadišek, Ivan Vatovec, Ivan vitež Lozer, Jožef Burgstaler, Ivan Nabergoj.

Najbolj zagrizeno agitacijo je vodil tržaški magistrat. Lahovska stranka je šla tako daleč v lovu za glasovi, da je dala tiskati celo slovenske plakate, volivce so podkupovali, vozili z mestnimi vozovi in flakarji na volišče.

Lahovska stranka ali kakor so ji tedaj zaradi prevladujočega garibaldinskega duha dejali, rdečkarji, so dobili dve tretjini mest in so seveda v Trstu vladali po svoji volji.

Da je slovenski kandidat v prvem volivnem okraju propadel, so bili po poročilih tedanjih listov krivi slovenski omahljivci, ki so se dali zapeljati vinu, obljubam ter magistratnim biričem, ki so jih lovili po cestah in vlačili na volišče. Najslabše so se tedaj izkazali Slovenci iz Sv. Križa, ki so bili znani trmoglavci in zmeraj proti večini tržaškega slovenstva in pa prebivalci delavskega predmestja Škedenj, ki so agitirali vsi za laško listo.

Zadnji vzrok pa so bili tisti tržaški Slovenci, ki so bili premožni in ki jih je bilo v Trstu veliko, niso se zmenili za politični in narodnostni boj svojih rojakov in niso dali niti solda. Obsodila jih je že tedanja doba, ki je dejala o njih, da to niso Slovenci, ampak borzijanci...

»Novošežen puščavnik, ki ga je obudil Bog nam Slovenom...«

Tedaj je precej razburil našo javnost, kolikor so je mogli doseči listi, nekaj čudak, ki je izdal brošuro »Pot in popotovanje največjih modrijanov ali vodila, pridobiti si večno in zboljšati častno življenje«. To je bil po lastni označbi »novošežen puščavnik, prebivajoč v gorski samoti na Gorenjskem«, z imenom A. Mlakar. Namenil se je v večji verne slovenske ljudi za nos s svojim poslanstvom, kar je čisto jasno razvidno iz izdajateljevega vabila, kjer pravi:

»Imenovanega puščavnika je obudil Bog, ga osrčil in namenil za novega, nenavadnega govornika nam Slovenom. Kaj bode knjiga obsegala, po kako čudnem načinu je Bog puščavnika obudil ter ga namenil za voditelja časnega in večnega blagostanja, na ta vprašanje dade odgovor prvi snopič. Zatorej pošljem prvi snopič, kateri pojasi čudovito dogodo naše dobe, ktera naj se razglasi med vami za verno src k naročilu.«

Ta puščavnik je torej imel zelo visoke namene, hotel je nič več in nič manj, kakor ustanoviti veliko versko gibanje, iz katerega bi sam nabiral sadove predvsem zase. Pripovedoval je v zavitem in prebrisanim slogu o nekakem klicu od zgoraj, ki ga peljal v samotno in mu razodel edino pravo resnico, katere zastavonoše bodo tisti, ki njegove knjige kupujejo.

Da je ta moderni ali novošegni reformator človeške družbe imel pred očmi zase čisto prijemljive in otipljive cilje. Dopovedoval je v svoji poslanici, da bi sam zase ostal najrajši skrit, če bi se dalo celo na sodnji dan.

Povedal je, da je vsa njegova novošegnost v tem, ker se le včasih od šuma ljudi odteguje, sicer pa od dela svojih rok živi in je človek kakor vsi drugi ljudje tistega časa na naši zemlji.

Svoje duhovno gibanje je hotel organizirati po vzgledu Družbe sv. Mohorja: v vsakem kraju naj bi kak poverjenik zbiral naročnino in jo pošiljal njemu.

Toda take stvari pri nas že tedaj niso šle v klasje in tudi ta gorenjski puščavnik je padel v pozabljenje takoj, ko se je pojavil.

Ko so iz naših cerkva začeli preganjati »škripače«

»Slovenec« je tedaj začel objavljati načelne članke o reformi cerkvene glasbe pri nas. To očiščevalno gibanje je začel mladi stolni organist in skladatelj Anton Foerster, ki se je zavzemal za uvedbo resne, liturgične glasbe pri službi božji. Tedaj so v naši cerkveni glasbi vladale čudne žalostne razmere, ki so pa bile tako ukoreninjene, da je Foerster slabo naletel s svojimi zahtevami po izpreminjanju.

Članki o tem pripovedujejo o tedanjem cerkvenem petju takole:

»Lepo pojejo še Slovenci po cerkvah, a če gremo sem ter tje po mestih in vaseh, če zahajamo k službi božji ter poslušamo godbo in petje, dozdeva se nam čestokrat, da smo bolj v gledališču kakor v hišah božjih, kjer se bolj vzbuja raztresenost in lahkomisljenost kakor pobožni, zbrani občutki, da bi se prej petja, ko bi se bolj tal dotikala, zavrtela krog in krog, kakor pa sree povzdignilo k svojemu Stvarniku. Veliko ljudi, zlasti po mestih, zahaja v cerkev ne zaradi službe božje ampak zaradi godbe in petja, zato pa tudi prihajajo in odhajajo, kadar se zljubi, se smeja in šepetajo, kakor da bi bili pri kozarcu dobre kapljice, v družini veselih bratcev, kritikovaje posamezne pevce.

Kako se dere, čiga in miga med sv. opravilo n. pr. pri Gloriji in Credi. Kdo se ne spominja na dolgočasni, poskočni in burni Et vitam venturi. Amen? Sv. opravilo se s timi cincanjem po nepotrebnem zadržuje, med zbranimi se vzbuja nevoljnost in še mervico pobožnosti, katero se s seboj prinesli, prežene iz src. Če pojde tako naprej, znamo še doživeti, da bodo ali gledišča ali cerkve odveč.

Po kmetih, zlasti pri shodih, čestokrat navzarji in skupaj svoje neslane poskočnice cincajo; zjutraj, kakor pravijo, Bogu služijo, popoldne pa slastnim ljudem, zato pa tudi v cerkvah in pri obhodih same okrogle režejo kakor na ženitovanju ali plesih...«

Po nekaterih cerkvah so organisti prezložni, da bi vadili v petli in godbi same sebe in druge. Ob nedeljah in praznikih se zaženejo s svojo soprogom in še kako hčerko na kor, da pokažejo ljudem, da znajo več kakor »hruške peč«, vrežejo ob imenitnejših dnevih še kako latinsko mašo ter gonijo svoj vodni »slajd sam«, da vse na kor pogleduje in da človeka res ušesa bole, a po končanem opravilu vsi tako ponosno stopajo, hvale se: Danes smo jo pa po latinski!

Zaradi pevk na korih pa pravi:

»Prepir, zavist in sovraštvo se širi na koru namesto pobožnosti. Ravno na koru se godi, kakor piše sv. Pavel: V veži Gospodov razgrajajo razprtije, jeza, sovraštvo, zavistnost.«

Slovenski list v enem letu 50 krat zaplenjen

10. decembra je dr. Vošnjak govoril v dunajskem parlamentu o naravnost pobesnelem divjanju vladnih cenzorjev proti opozicijskemu, zlasti slovenskemu časopisu. Nemškemu ministru je tedaj slovenski poslanec takole bral levite:

»Občudujem zares pogum, s katerim gospod pravni minister nezalostno tlačenje in moštvo časnika v Avstriji skuša opravičiti, eklicevaje se na povestnico (zgodovino) kot zadnjo sodnico. Da, gospoda moja, ako se bo kdač pisala zgodovina parlamentarnih ministrstev v Avstriji od 1. 1861 sem, bodo gotovo ministerstvo Auersperg - Lasser - Glaser pod imenom konfiskacijskega ministertva v njem živele.

Tukaj v prestolnem mestu se s časniki še nekaj prizanesljiveje ravna, v provincialnih mestih pa so novine popolnoma izročene volji državnih pravnikov in političnih uradov.

O trpljenju opozicijskega časnikarstva na Češkem, Tirolskem in Goriškem so že drugi polalanci govorili v tej elavni zbornici in so ga resnično narisali. Dostaviti hočem le, da je stanje opozicijskega časnikarstva na Kranjskem, torej slovenskega časnikarstva, še veliko hujše. »Slovenski narod«, ki v Ljubljani vsak dan izhaja, se je to leto že 50 krat konfiskiral, in drug list, ki vsak teden trikrat izhaja (»Slovenec«), vsaj dvajsetkrat do petnajsetkrat.

Vaška, tudi najnedolžnejša kritika katesisibodi osebe, ki sme nositi pred svojim imenom črke »c. kr.«, povzroča brez usmiljenja, da se list konfiskira in razločje je le v tem, da državni pravnik v kritiki osebe, ki spada k prvemu do osmemu dijetnemu razredu, torej z zlatim ovratnikom, vedno vidi zločin po § 65, pri nižjih uradnih kategorijah od osmega do dvanajstega razreda pa vidi le prestopke proti javnemu redu. Med te nižje kategorije pa državni pravnik, ako se mu ravno zdi, šteje tudi avtonomne organe, občinske predstojnike, dalje šolske nadzornike, ekspediente privatnih pošt, ako ti slučajno pripadajo ustavovorni stranki...

Torej je v dobrih starih časih tudi tiskovna svoboda spadala samo med slovenske — ideale...

Valvazor oživljen

Za Božič tega leta so »Novice« prinesle vest, da bo začelo v posameznih vzevkih nanovo izhajati Valvazorjevo monumentalno zgodovinsko, narodoslovno in zemljepisno delo »Slava Vojvodine Kranjske«.

Ta prvi leksikon o slovenski zemlji in njenih ljudeh, je našel tedaj več prijateljev in naročnikov, kakor pa bi jih ta monumentalna izdaja dobila danes, ko smo toliko napredovali, kakor pravimo.

Zanimivo je pri tej novi izdaji Valvazorjevega dela, da so razpisali zanj prednaročbo, subskripcijo. Denar za tisk so v veliki meri zbrali tedanji slovenski mecen in rodoljubi, ki so omogočili ponatis te veličastne kronike iz naše zgodovine. Tisk in izdajo je prevzela tiskarna J. Krajec v Novem mestu, ki so mu Slovenci v svoji vdanosti tedaj še dejali Rudolfovo.

Pozrtvovalnost slovenskih imovnih ljudi je sprito tega dejstva za tiste čase vzorna; vidi se, da so se zavedali, da niso prazne besede pozivi, ki so izhajali tedaj v slovenskih listih, naj Slovenci počaste »spomin velikega domoljuba Valvazora, borilnega se za domovino z mečem in pereom, o katerem res veljajo besede, ki mu jih je zapel Jaka Zupan v »Čebelici«:

»Za kranjo premožen,
za kranjo ubožen,
za kranjo učen,
za kranjo rojen.«

Prvi snopič je izšel takoj po Božiču in so ga takoj razprodali, ker je bilo tiskano le omejeno število izvodov.

Tudi mecen in taka dejstva spadajo, žal, v stare dobre čase, ki jih ni več...

Ribničani so napeljevali vodovod po lončenih cevih...

Ribničani so bili že tedaj elavni, da se je zanje zanimala vsa dežela. Dežela je morala najbrž imeti o njih nekam napačne in zmedene, če ne celo zlobne predstave, zakaj Ribničani so pred šestdesetimi leti prepričevali svet o sebi takole:

»Čudne pojme imajo ljudje po svetu od nas Ribničanov. Mislijo, da smo iz kakih kraških ali celo tatarskih brlogov doma, ker nas vidijo v elavi obkroženi od hiše do hiše s krošnjami rešeta prodajaje. A zelo se motijo.

Kdorkoli je našo dolino le nekoliko prehodil, videl je krasne planjave, lepo obdelano polje ter splošni napredek.

Sela se smejo meriti z vami najbolj premožnih in urejenih krajev; stanovanja so ena in dostojna vsacega grofa. Tudi v poljedelstvu in drugih kmetijskih zadevah kažejo Ribničani znaten napredek, zlasti si vaščani prizadevajo iz virov, oddaljenih več kilometrov pridobiti si z umetnimi vodotoki dobre pitne vode.

Po navodilu gospoda župana Simna Pakiza napeljujejo si Jurjevčani, Gorenovaščani in Slatničani zdravilo, bistro vodo do svojih stanovanj. Tudi naši tržani v Ribnici o videvši neprecenljive koristi dobre pijače, po lončenih cevih izpeljavali studenčnico tri četrte ure daleč. A žalibog, neki mojster Net jih je v svojo in njihovo škodo zelo opeharil. Da je ta projekt splaval v vodo, nas Ribničane dosti ne moti.

Nam tržanom ničesar ne manjka; imamo kruha, mesa, dobrega vina za denar dovolj.

Tudi Rotšildov se nam ne manjka; imamo tukaj nekega uradnega slugo, ki si je pri svoji majhni plači že tri hiše nakupil in jih še kupuje, kakor borovnice pod lipo. Govorilo se je, da bo še celo župan postal.

Tudi godbo pri nas lahko slišiš dan za dnem v jezenskem in zimskem času. Ribničani namreč marljivo kupujejo pitane prešice in svinje ter zaklane pošiljajo v Trst...

Tisoč drobnih dogodkov

V december, čas pred Božičem, pade vsako leto rojstvo Franceta Prešerna, rojstvo našega največjega pesnika je pred 60 leti še posebno predstavo vsako leto slavilo celo slovensko gledališče, česar ni pozneje v svobodi nikdar več storilo. Tedaj so

Kako prihaja k nam božič

Vvasi, že ne več tako daleč od mesta, so te večere prenočevali trije brezposelni. Vsa njihova božičnica je bila streha nad njimi in obujeni spomini na prejšnja leta. Od vseh vetrov so prišli ta večer skupaj: Eden o dnjih je bil prej tovarniški delavec tam nekje iz Gorenjskega. Tri mesece je že brez dela in ga sedaj ne more nikjer več dobiti, niti na kmetih ne, saj je zima. Z največjo težavo si je izposloval pravico, da prosí.

Drugemu se kar vidi, da je nekdo delal na kmetih. Bil je za hlapca pet let, sedaj pa mu je kmet odpovedal, ker nima denarja, da bi mu plačal njegovo pridnost. Zastonj pa delati ne more. Zato je šel po svetu, da si poišče dela in zaslužka, na sveti večer pa se je znašel v hlevu, ne več hlapca, kot nekdo, pač pa kot — berač.

Tretji je iz Dolenjskega. Komaj 25 let ima, pa je na videz že skoro star. Njegov dom, ki mu ga je pred dobrim letom zapustil oče, je uničil ogenj do tal. Tudi ta je dobil dovoljenje, da si sme izprosi pri dobrih ljudeh podpore, da si postavi znova vsaj za silo svoj novi dom. Kakor še nikdar v svojem življenju, se je sedaj znašel ta mladi, kljub adarcem usode še vedno krepek fant, čisto na tujem, med popolniki, z nekaj malega denarja, ki si ga je izposlil, ne morda, da bi čim boljše proslavil letošnji božič, pač pa, da bi vsaj drugega že lahko praznoval v svojem lastnem domu. Sram ga je, da prosí, toda pošten je in prositi je tudi pošteno!

Mnogo bolj pa se je navadil biti pri tujih ljudeh četrto do pete. Vsi naokrog ga že dobro poznajo in tudi vsi vedo, da ne more več delati, tudi če bi bilo še več dela in tudi dobrega zaslužka. Sedem težkih križev že nosi s seboj. Že večkrat je takole v hlevu pričakoval božiča, da bi ga pa še kaj dosti moral, si ne želi prav posebno.

Na vsej poti skozi skromne vasi je nocojšnjega popotnika spremljal prijeten vonj po kadilu, tja do predmestja. Tu pa je le sem in tja malo zadisalo izza osvetljenih, za oko lepših zidov po pravem božiču. Ko je stopil na pločnik, si je odtolkel svoje težke čevlje. Šel je mimo prvega stražnika, ki se je z nekakšnim nezaupanjem oziral za njim, nato pa je krenil po stranskih ul. prav tja za Ljubljano. Rad bi bil namreč malo pokramljal s tistimi brezposelnimi, ki jih drugod skoro ne puste več pri miru, kakor tam, čisto pri kraju, nad umazano strugo. Rad bi jim tudi kaj vselega povedal — za božič. Toda, ni jih našel več tukaj. Kajti, odšli so mimo bogatih izložb, polnih božičnih darov za »boljšee« ljudi. Odšli so, ker jim je le preveč mrzlo v mestu, in bi bili na sveti večer le radi vsaj na toplem, čeprav, kjerkoli.

Rešimo družino

Božič je tu, najlepši družinski praznik, večer, ko je zbrana vsaka slovenska družina okrog jaslice, v domačem krogu. Zdaj se spominjamo podob po kmetijskih hišah, ki predstavljajo sveto Družino. Zdaj razumemo, da se je Bog učlovečil, kot sin zemeljskih staršev izpopolnil družino in jo posvetil. In jaslice so oni domači oltar, ki nam družino posebej približajo. Družina okrog njih je prava nosilnica življenja, vere in morale. Kako je danes z družino v mestu, kako na deželi?

V tem adventnem času, ki je nekaka priprava za velik družinski praznik, sem zasledoval po časopisu, v koliko se spominja družinskega življenja. In hvala Bogu nisem našel malo virov!

Najprej je treba tu omeniti misli o propadanju meščanstva, pojav, ki ga opazujejo že celo desetletje, in ki posebno danes pada v oči. Zrušil se je meščanski liberalizem najprej idejno. Temu zlomu je sledil gospodarski. Materialno blagostanje, popolna sreča in samozadovoljstvo meščanstva je zgubilo trdna tla. A poleg zatona meščanstva je opazati razpadanje družbe sploh. Grobi materializem je okužil vso današnjo družbo. Ker pa si posameznik težko nagromadi več gmočnih dobrin in ugodnosti, je materializem zajel skupine: življenje se spreminja v stanovanjsko, obojovno družstva, katerih člani gojijo stanovske interese in skrbijo predvsem za svoj blagor. Tako je prav za prav narodno obestvo, vse naše življenje, misli, delo, denar razbito na tisoč kosčkov.

Kako bi moglo biti drugače? Saj že našo mladost tako razbijajo današnje razmere. Koliko pa je otrok pri svojih starših, ki naj bi mu dali temeljno vzgojo? Predočimo si pot današnjega meščanskega otroka od delinstva do smrti: dečji dom, če ne najdenišnica, osnovna in srednja šola, vojašnica, mogoče kaznilnica, poboljševalnica, neštokrat bolnišnica, društva, klubi, končno hiralnica. Kje potem ostane družinska vzgoja, kje celo smisel za družinsko življenje? Večino življenja prebije v zavodih, tovarnah, uradih, v družini pičlo malo. Žal, prehaja to tudi pri nas že na deželo: to sovpadje z mišljenjem o večjem uživanju življenja, lažnejšem delu, torej zmehaniziranje življenja sploh.

Kje bodo ti ljudje imeli smisel za družino, za besede, da je otrok dar božji? Zaman jim pravim, da je zanimivo, kako Bog vprav poznejše otroke v družini obdaru z bogatimi darovi. Kar pogledaj številne samce, moške in ženske, lepo napravljene, rejene, zadovoljne s samim seboj, vsak ima prijateljico ali prijatelja, ki je najbrž tudi v službi, skupni izleti, sprehodi, za otroke ne skrbita, le vsak zase, samo užitek jima je skupen. Nihče ne sili več v zakon, ki je v državni in privatni plači zapostavljen. Pogledimo na drugi strani, kakšne žrtve mora danes prenašati družina, posebno s številnimi otroki! Med drugim se je oglasil »Naš glas« in se spomnil obletnice znižanja uradniških plač. Kako slab prirastek ljudstva kažejo statistike, je znano.

Znano tudi, kako sosednje države skrbijo za družino in za porast ljudstva. Božič je — včasih so dajali 13. plačo, darila ali vsaj nekaj dni mirnega počitka, danes marsikaj ni, ali je zagrejeno. Kako je upanje na kaj takega vse leto vzpodbujalo na delo, zdaj delavce in uradnik monotono trpita iz dneva v dan.

Družina je danes gmočno propadla. Da ni materija brezpozojna učiteljica, da imajo bogati najmanj otrok, naj nam ne bo primer: vemo, da družina delavca in uradnika danes strada. Zato mu ne dajamo lekcij o morali, ampak k ruha! To velja vsem tovarnarjem, podjetnikom, šefom, direktorjem, gospodarjem in nam vsem, ki odgovarjamo pred vestjo in Bogom za tostransko dobro in za duše lačnih. Glejmo, da si na smrtni postelji ne bomo imeli kaj očitati v tem pogledu! Ne modrujmo pri skledi, da gmočne miru, če v družinah ni miru, ne hodimo samo kinat na materinske proslave, ampak pomagajmo materi s podporo, da nam vzgoji dobrih ljudi, meščanov, državljanov. Najlepša prilika za to so božični prazniki, ko bo božji blagoslov družine zbran pri jaslicah. Beseda velja končno oblastem, kajti država, narod, ki ne bo skrbel za obstoj družine, si sam piše smrtno obsodbo.

Mnogo se piše o razpadu naše družine v mestu in na deželi. Rešiti jo moramo v moralnem in gmočnem pogledu. Postati mora krščanska celica, a tudi gmočno neodvisna. Mislimi moramo predvsem na mladino, ki je komunisten tako išče. Tudi on hoče razbiti družino, ki mu je najnevarnejša nosilnica vere in morale. Zgoraj smo ugotovili vzroke razpada družbe in družine pri nas: ali se vam torej ne zdi, da postopoma gremo v komunizem? Ves slovenski narod se bori z vsem bistvom proti njemu; kako bomo pa uspeli, če je tudi pri nas že vse življenje v kolektivu? Borimo se proti njemu z besedo, pisano in govorjeno, s pozitivno vero, s silo, a na propad družine ne pomislimo. Jasno pa je, da bodo gmočno preskrbljene, dobre, verne in moralne družine najboljše jez proti poplavi komunizma. V tem smislu in v teh mislih preživimo letošnjo božično noč, ki si je ni mogoče misliti brez slovenskih jaslic, kodrastih glav in bistrh oči ob njih!

Tak nekako je bil slovenski božič pred 60 leti.



Ljubljanske božične želje

Ljubljana, 23. decembra.

Kdo bi popisal vse želje, ki se porajajo na vseh koncih in krajih za božič. Različni so načini in različne so stvari, zaradi katerih se posvetni človek razveseli. Vesel božič pa hoče imeti vsak, naj bo na visokem ali nizkem položaju, naj bo revež ali bogataš. Pojdi z menoj in povprašajva takole mimogrede tiste, ki jih veak dan srečavamo in s katerimi imamo skoraj dnevno opravka, kakšne posebne želje imajo za božič.

Umetnik

Evo ga, po kosilu sedi vedno v Emoni, Miha Maleš je star šaljivec, boš videl, kaj bo dejal: »Za sveti večer želim, da bi vsele tube napolnjene z barvami ne le od božičnih drevesčkov, temveč od vseh dreves pod Tivolijem pa še kje drugje po naši mili domovini. Torej: barvne tube, ne pa bonboni, srčki in take ropotije! Samo tako bi umetnikom prinesel Božiček primerna darila — seveda kakšna izjema bi že morala biti. Na primer za Jakca bi morali viseti pasteli, za mene pa poleg lesorinov še poln lonec tempere. Gotovo bi tudi kakšna buteljka ne škodovala. Tudi želim, da bi Jezušček še komu prinesel edino našo umetnostno



revijo »Umetnost«, ki je te vrste edina na Balkanu. Želim, da bi jo prinesel marsikomu, ker je še dosti izvodov na razpolago in ker se je pri prvi številki zgodil čudež: Društvo umetnikov je razposlalo kakih 4000 izvodov na ogled po vsej ožji domovini, pa jih je skoraj 8000 nazaj... Torej je še možnost in tudi čudeži so še!

Seveda so še razne želje, pa ni da bi jih človek kar takole javno in brez strahu trosil v svet. Zlasti še v teh dneh, ko si vsi zakrivamo obraz — še naša prelepa Ljubljana je zastrla svoj »belic obraz«, meglo, tako da komaj še kaka nedostojnost moli na dan...

Se to! Kar se pa tiče moje osebne želje, je skromna. Toliko skromna, da je nikomur ne povem. Je pa važno to, da verujem v njo in zato je dosegljiva.

Telefonistka

Sedaj pa stopiva med gospodične, ki jih ekoraj nikdar ne vidimo, a jih zato tembolj nadlegujemo — po zicah. Za telefonistko je tudi sveti večer pri aparatu, s katerim tudi ta večer dirigira nevidni promet po brzojavnih drogah.

»Kaj naj si želim. Da vam čisto odkrito povem: vsaj na sveti večer naj bi se potrgale vse žice, da bi imela tudi jaz svoj sveti večer. To bi želela seveda samo za slučaj, če bi nikomur ne bila s tem prizadejana škoda. Ko pa vem, da morajo tudi v drugih poklicih bdeti na sveti večer pri svojih opravilih tako kakor vsak večer, ali pa še



celo bolj, bom pač že tudi jaz sedela pri aparatu in pretikala etikala, kakor vedno. Upam pa, da bodo vsaj tega večera telefonski naročniki malopotrpežljivejši, kakor sicer in ne bodo stresali jezo na mene, če ne bo takoj zveze...

Čistilec čevljev

Tu na Marijinem trgu sta dva, ki ju sicer vidimo vsak dan, a se bolj malo zmenimo za nje. Za enega od teh dveh se zmenimo sploh samo tedaj, kadar je blato ali če preveč udari s krtačo po podlogi, ko nas hoče opozoriti, da je tudi on na svetu. To je čistilec čevljev. Evo njegove božične želje:

Za božič želim, da bi bilo čimveč — blata! Gotovo mi ne boste zamerili, če tudi jaz hočem imeti vesel božič. Vesel pa bo moj božič le, če bom imel dovolj zaslužka. Dovolj zaslužka pa imam zopet samo tedaj, če imam dovolj opravka. Moj opravke pa je nujno zvezan s cestnim blatom. Nj bo torej Ljubljancem prav ali ne: jaz želim, da bi bil božič blaten. Pa še nekaj: da bi se čim več tujcev prišlo smučati in da bi — ne bilo snega. Če namreč ni snega, potem ostanejo bogati gospodje in gospodinje v Ljubljani. Taki imajo vedno dovolj denarja, pa hočejo biti tudi vedno lepo zrihtani. Tu je zopet voda na moj mlin. Če hočejo biti ves dan lepo osnaženi, pade tudi meni kak dinar v roke,

ker so pač čisti čevlji nekaj zelo važnega, če boš iti v boljše družbo. Torej: nič snega in mnogo blata!



Prodajalec časopisov

Kaj naj želim drugega, kakor ogromnih senzacij. Najmanj takih, da bi vsi listi izdali posebne izdaje in da bi se ljudje za te izdaje tako trkali, da bi kljub božiču ves dan ne imel miru.

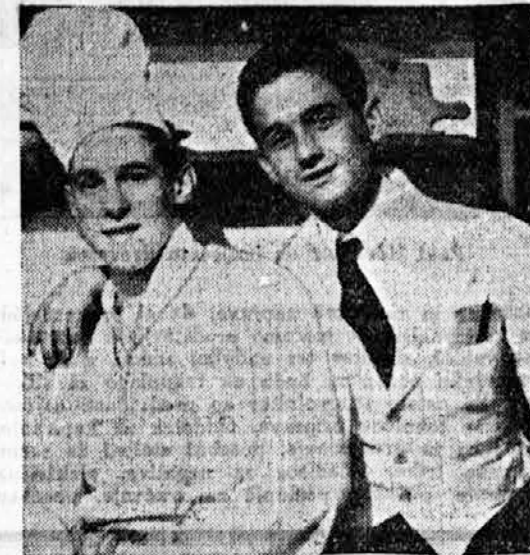
Če bi na pr. vlada odstopila ali če bi angleški kralj vzel tisto Siplonovo in bi potem oba skupaj



prišla v Ljubljano. To bi šlo časopisov, da bi bilo veselje. Zaslužil bi najmanj za nove čevlje ali pa še več.

Natakar

Po stopiva še k natakarku ali k »pikolus«, s katerimi imava tudi precej opravka. Vidiš, tu bo šlo že bolj zares. Kar za zvečer naju je naročil —



posvetovati se mora s tovariši. Zato pa ava dobila zvečer odgovor kar napisan:

»Naj povemo za božič svojo največjo in obenem tudi najstarejšo željo: da bi prišlo čimprej do kolektivne pogodbe in da bi se že vendar enkrat lepo sporazumeli z gospodarji glede plač, ki so tako mizerne, da malokdo služi. Najlepše božično darilo bi nam bilo tudi — starostno zavarovanje, ki ga še vedno nimamo. Ker pa je ravno prilika, povemo eno željo še na račun gostov, ki nam te želje nocoj — za božični večer — gotovo ne bodo zamerili: da bi nas gostje upoštevali kot ljudi, ne pa — kar se pogosto dogaja — kot neke vrste bitji, ki morajo brez besede prenašati včasih tudi najbolj ponižujoče žalitve.

Moj spremijevalec

»No, sedaj, ko si me tako verno spremljal na tem »predbožičnem potovanju«, pa mi povej še ti, kaj si želiš na sveti večer — ampak prav zares, ne po svoji etari navadi, ko si iz vsake stvari delaš norca.«

»Dobro, čisto zares želim, da bi se n. pr. nova prometna znamenja v Ljubljani na sv. večer premaknila iz sredine tratoarjev na rob in bi tam tudi ostala; dalje da bi se vođe, ki tečejo proti Belgradu, izjemoma na sveto noč spremenile že v Sloveniji in pare.

Ljubljancem pa mi bodo gotovo prav dali, če izrazim pri tem še željo, da bi se ustanovil poseben klub za odvažanje ljubljanske megle. Kar v zaključku naj bi jo zbasali, zaključje zapopali in jih kot vzorec brez vrednosti odposlali na poskušajo recimo — Mariborčanom.

Ko sva pa zopet od začeka govorila o slovenskih umetnikih, pa se mi je zanje porodila neka posebna želja: da bi tako napredovali, da bi elikali take Napoleone, ki bi jih morali dvakrat tedensko — briti. — Ta človek je še vedno nepopolnejši!

Iz domovine in zgodovine našega smučarstva

Starodavne Bloke igrajo v zgodovini našega smučarstva prav edinstveno zanimivo vlogo. V času, ko so poznali smuča samo severni narodi, to so Švedi, Norvežani in Lapenci, so bile smuča v vsem ostalem svetu, razven na Blokah, nepoznane. Edino naš slovenski kmet na Blokah jih je poznal in uporabljal kot prometno sredstvo.

Človek s Slovenskega piše prvič o smučanju

Na Blokah je okrog 30 vasi, v katerih so uporabljali smuča že bogsigavedi v kaki davni. Prvi je pisal o njih Valvazor v svoji knjigi, ki je izšla proti koncu 17. stoletja. Opisal je bloške smuča kot posebnost, ki je nikjer drugje ni opazil. Še pred njim pa je izdal Ziga Herberstein, ki je imel svoje posestvo na Vipavskem, knjigo, v kateri opisuje življenje v Rusiji, kjer je bil več let avstrijski poslanik. Herberstein ne omenja smučarstva z Blok — mogoče da ga je pozna — opisuje pa, tako smučajo v Rusiji. Ta Herbersteinova knjiga, pisana v latinščini, je najstarejša tiskano poročilo o smučkah sploh ter je za 8 let starejša, kakor znana knjiga norveškega škofa Olaus Magnusa. O tej Magnusovi knjigi so dolgo časa mislili, da je najstarejši pisani vir o smučanju. Šele pozneje so odkrili, da je najstarejša pisano poročilo o smučanju ravno v Herbersteinovi knjigi.

Tudi prvo časopisno poročilo — slovensko

Leta 1845. je izšel v Bleiweisovih »Novicah« opis Bloškega smučanja. Ta opis je sestavil neki Podgrajski. To je najstarejšo časopisno poročilo o smučanju sploh. Izšlo je točno 40 let prej, predno so spoznali smučke n. pr. v Nemčiji. Tako zasledimo v sami smučarski literaturi dve zanimivosti: prvi na svetu je pisal o smučarstvu Ziga Herberstein, ki je bil z Vipavskega, in prvo časopisno poročilo o smučanju sploh je izšlo v slovenski besedi. V tem smo prehiteli celo severnjake, ki se istotako lahko ponašajo, da se jim je razvil smučarstvo samoniklo, brez tujega vpliva.

V Evropi imamo hude zime in veliko snežnih zametov v vseh Alpah, Karpatih in Pirenejih. Kljub temu pa se tam smuča v času, ko so jih poznali na Blokah, še niso uporabljali, dasi tudi v srednjem veku oddaljenosti niso bile tako nepremagljive, da bi ne bilo mogoče, da se smučke prenesejo iz Rusije, s severa, ali z Blok. Čudno je tudi, da se smučke v teh krajih niso razvile samoniklo.

Kaj je prav za prav vzrok, da je bloški kmet začel uporabljati smuča je težko reči. Verjetno pa je, da je tudi prastara zamisel bloških smučk v zvezi s prastaro ribniško lesno domačo obrtjo, o kateri najdemo sledove ravno tako v dolga stotletja nazaj, kakor najdemo daleč nazaj podatke o ribniški duhovitosti.

Dokazi samoniklosti bloških smučk

Danes ni več nobenega dvoma o tem, da so se razvile bloške smuča popolnoma samoniklo, brez tujega vpliva in da predstavljajo zamisel našega slovenskega človeka. To dokazuje predvsem naziv. Posebnost naše bloške smučarske zgodovine je namreč v tem, da imamo Slovenci poleg Rusov in Norvežanov edini svoj lastni izraz za smučke. Dočim imajo vsi drugi narodi iz Norveške vzeli »skic« ali po ruskem posnete »lišči«, imamo mi Slovenci svoje — smuča ali smučke. Tako je v tem našem pristnem nazivu nepobitno potrjen dokaz, da smuča in smučarstva nismo prevzeli iz tujine, marveč da je zraslo pri nas popolnoma samoniklo.

Za samoniklost bloškega smučarstva govori tudi oblika bloških smučk. Način izdelave bloških smučk sicer po obliki smučkam na severu, ima pa posebnosti, ki jih na severu niso poznali. Tako so n. pr. sprednji del smuča naši bloški kmetje pred stoletji izrezovali in dajali smučkam na ta način prikupno obliko, dočim so vse smučke, izdelane na severu, samo enostavno zaokrožene. Tudi stremen naše prastare smučke niso poznale. Imele so samo stremenico preko prstov. To stremenico so prvotno izdelovali iz konjske žime, ki so jo spleli v kito in pritrdili na smučke. Pozneje je zamenjalo to kito usnje.

Poleg široke in kratke oblike smučk so poznali na Blokah tudi ozko in dolgo, takozvano rusko obliko smučk, pri kateri se naveže na riveček vrvice in se smučar lovi za vrvice oziroma jo uporablja podobno, kakor vajeti pri konjski vpregi. Take smuča z vrvice poznajo samo nekatere vasi okrog Gore pri Sodržiču, dočim jih na Blokah samih prav za prav ne uporabljajo.

Na Blokah so poznali več načinov smučanja, kakršnih drugje ne najdemo. Najbolj običajno je bilo na Blokah smučanje brez palic. Tako so smučali, kakor rečeno, posebno tedaj, kadar so kaj prenašali ali kaj vlekli. Drugi, redkejši način, je bilo smučanje z eno palico. Tako so smučali posebno tedaj, kadar niso ničesar nosili in na pustni tork — na dan smučarskega veselja. Tretji način smučanja so poznali pri Sv. Trojici, to je smučanje na eni smučki.



Tako delajo smučke na Blokah. (Zraven naslovna stran Valvazorjeve knjige).

Nekdaj samo prometno sredstvo

Bloški kmet je uporabljal smuča izključno le kot prometno sredstvo. Vsa stoletja je opravljal na smučkah vse poti, ki jih je imel do sosedov, hodil je s smučkami k maši, prevažal je na njih krste z mrličji; ravno tako so smučale tudi ženske in to celo tedaj, kadar so nosile na glavi žito v mlin ali pogače v jerbasih. Skratka: bloški kmet je živel pozimi s smučmi ravno tako nerazdružljivo, kakor n. pr. s čevlji. Ker je smučke uporabljajal posebno tedaj, kadar je kaj prenašal, nam postane razumljivejša, zakaj je smučal brez palic. Palice pa ni uporabljal tudi radi tega, ker je s smučmi prav za prav nekako hodil in mu ni bilo do hitrih smukov ali do kake umetne tehnike, kako jo poznamo danes. In kar je najbolj zanimivo: vsi ti običaji so ohranjeni še do danes. Še danes, če nastopi huda zima, se odigrava — kakor nam kažejo slike — vse bloško življenje na smučeh, prav kakor pred sto in sto leti — sledovi gredo 700 let nazaj — čeprav po nekaterih krajih prehaja staro zgodovinsko bloško smučanje že v novejši z modernimi smučmi, stremeni in palicami.

Pustni tork — dan športnih iger

Dočim je uporabljal bloški kmet, kakor rečeno, smučke drugače samo kot prometno sredstvo, je bil vendar v letu dan, ko je prišlo s smučmi na plan staro in mlado, moško in žensko. To je bil pustni tork — dan smučarskega veselja. Zabavali so se s smučanjem tako, da so imeli ta dan takorekoč pravcate športne igre. Pri tem je zanimivo, da so smatrali bloški kmetje pri smučanju za sramoto, če je smučar padel. Na pustni tork so za zabavo smučali tudi po strminah, a ne posamič, temveč v dvojce. To so delali na način, kakor delamo za zabavo še dandanes, da namreč smučarju stopi v zadaj na smuča tovarš — pri Bločanih je bilo navadno to dekle — in potem skupno drsita navzdol. Bili pa so Bločani tako izurjeni, da je tudi taka dvojica le rekdokadaj padla. Pri Sv. Trojici pa so na ta dan smučali samo po eni smučki, tako da je smučar stopil na smučko z obema nogama.

Švedi izdali o Blokah knjigo, mi pa —?

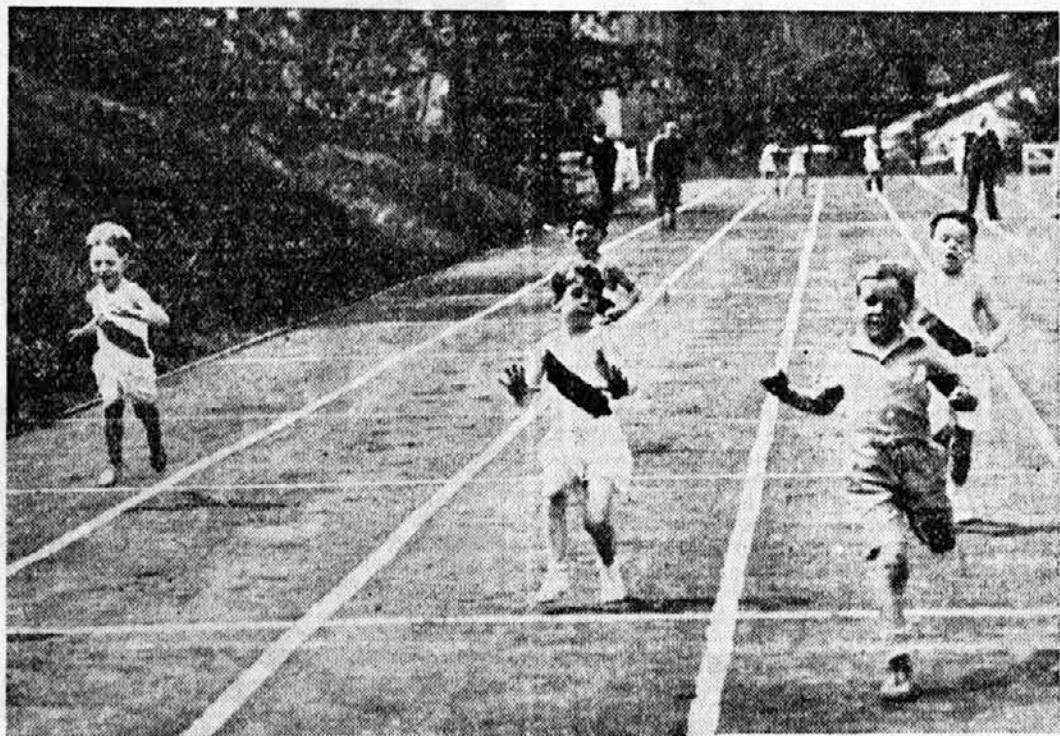
Dejstvo, da smo Slovenci v vsej Srednji Evropi edini, ki poznamo že toliko stoletij nazaj smuča, ki so drugod doživela šele svojo 50-letnico, je postalo zgodovinska posebnost, ki vzbuja v svetu veliko pozornost. Zato ni čudno, da imamo danes v vseh muzejih, kjer se je smučarstvu posvetila večja pozornost, ohranjene bloške smuča kot zgodovinsko posebnost. Predvsem najdemo bloške smuča seveda v smučarskih muzejih pri Oslu dalje v Švedskem in v muzeju za spoznavanje narodov v Hamburgu, dalje v alpskem muzeju v Monakovem itd. Švedi so šli v tem oziru še dalje. Izdali so brošuro o bloških smučeh pod naslovom: »Pa Jugoslavia Skydore. Čeprav pomeni knjiga veliko pozornost starodavnemu bloškemu smučarstvu, žalibog nima o tem ravno najboljših podatkov. Zanimivo pa je dejstvo, da se je tako daleč na severu pokazalo tolikšno zanimanje za bloško zgodovino.

Spričo tega bi bilo vsekakor umestno, da najdemo tudi mi ljudi, ki bi bloško smučarsko zgodovino temeljito raziskali in ugotovili še vse ono, kar je danes še neodkrita.



Na Blokah: Vse na smučeh.

Šport ne sme biti za nikogar več kamen spotike



Drugod po svetu v časopisih že zdavnaj več ne srečamo naslovov, kot je naš zgornji. Tudi širše množice so tam dandanes preverjene, da je šport koristen in v kvantitativnih razmerah današnjih časov kar neobhodno potreben zaradi ljubelega zdravja. Mestna stanovanja v sredi prahu in dima, premalo svetla in vlažna, so prav hvaležen sotrudnik raznih zadržanih bolezni. — Način mestnega življenja, ki ljudem ne daje dovolj prilike za gibanje, telo samo mehkuži. Pa tudi na deželi, kjer so pisatelji prejšnjih desetletij dobivali same »grče in korenine«, pogoji za zdravje niso tako sijajni kot navadno ljudje mislijo. Treba je le priti kdaj na vojaški nabor in pogledati, koliko ozkoprsnih, krevljasnih, slabo razvitih, od prebudega trajnega napora izgaranih mladih životov je tam na pregledu. Šport daje telesom priliko, da se harmonično razvijajo, od otroških let vzdržujejo, ohranja in pospešuje njihovo prožnost in gibčnost, skrbi v rednih presledkih za podvzgo cirkulacije krvi, ki jo od časa do časa vsak tako rabi, da mu »kosti ne zadremlejo«, širi prsni koš in naganja pljuča k zajetnejšemu, polnemu delu ter koncem krajev tudi krepi mišice; to, poslednje, nekateri iz nerazumljivih razlogov zamerijo in sami sebi ter tudi drugim prikazujejo športnika kot nekakšnega muskuloznega idiota, ki ga je sama mišica, v glavi pa nima niti zrnce soli. Saj nimamo nič proti temu: morda le, in to celo zelo verjetno — naletite tudi na tako figuro. Poudariti pa moramo, da je primer te vrste izjema in da dela krivico, kdor z istimi očrti obkroži vsakogar, ki se s športom bavi. Saj ne delate nič novega, če v mehanizirani, industrijski dobi, ko človeštvo bolj skrbi za dobro stanje strojev kot za svoje zdravje, skrbite privatno za svoje telo.

Zdravo telo — zdrav duh!

Ze stari narodi so vedeli ceniti dobre zdravje in moči. Rimljani so imeli celo pregovor, ki ga naši športni delavci ob vsaki priliki ponavljajo in upravičeno: sit mens sana in corpore sano! Zdrav duh naj bo v zdravem telesu! To je presneto res in tudi presneto potrebno! Poglejte ljudi, mlade ljudi, kateri še ne korakajo vstrie z dobo, ki si je bila praktično postavila za vodilo to geslo! Po kavarnah sede, dopoldne, popoldne, pozno v noč; včasih prekročena noč — kaj mislite, da jo po »mačku« urežejo kam v gozd, na sveži zrak? Kaj pa še! Nazaj v kavarno ali pa v zakajeno gostilno, na »brizgane«. Zato ni čudno, če jim v slabih volji, ki jo izživa pokvarjeni želodec, prihajajo na misel take čudne, po francoskovali grenčiki vpiječe domelice o jokajočih plinskih svetilkah, o starčku s smrklicem v bradi, ki so ga slučajno srečali na svoji vsakdanji poti v gostilno, pa mu niso dali niti 25 par, o nesmislu življenja, o daljnih deklacijah, o mističnem pogledu konjskega očesa, o potrebi nove podobe sveta — za katero pa sami ne bodo niti s prstom mignili, zato pa tembolj otrešali jezik o njeni nujnosti. Vsem tem možakarjem pomalem začelo rdečkaste trte na licih. Jetika jih porine v prezgodnji grob, kakor je porinila tudi nekatere za narod zaslužne mlade naše ljudi,

včasih prav po njihovi krivdi. Marsikdo bi bil lahko učakal pozno starost in še precej lepega naredil, če bi bil skrbel za svoje telo in ne tako neumno malikoval duha. Na zrak, vsak dan malo telesnih vaj, sprehoda in telesu odgovarjajočega, nepretiranega športa, to bi moralo biti njihovo geslo! In to mora biti geslo tudi vsakemu Slovencu, ki ni tako starinsko omejen in trd, da bi mu lahko polena na glavi sekali. Pustimo te neuvredne, zakrknjene duhove pri miru, naj trobijo svojo v tri dni, če hočejo! Mi bomo ravnali tako kakor nam svetuje zdrava pamet. S pametnim športom hočemo skrbeti za telo, ga okrepiti, zračiti in snažiti, da bo potlej tudi naš duh iz njega gledal na svet svetlejši in vedrejši.

Kje bo naš delež...

Katere športne panoge pa so nam Slovincem najprikladnejše? Katere imajo za ljudi, ki radi vidijo, če je njihova skrb za telo mimgrede ali namenoma tudi nagajena z dobrim rezultatom in priznanjem (tudi taki morajo biti, saj so človeški značaji zelo različni!), največ izgledov na uspeh? Jasna stvar je, da ima vsak narod svoje posebne telesne in duševne lastnosti, ki ga za neko delo bolj usposobijo. Slovinci smo se dozdaj prav s pridom uveljavljali skoraj v vseh športnih panogah, katerih smo se bili oprijeli. V alpinistiki smo dosegli prav čedne uspehe. Doma imamo krasne gore, na katere hodimo s pridom za zdravje in razvedrilo pa tudi z voljo za uspeh. V smučanju se uvrščamo po malem med najboljše srednjeevropske narode. In kako zdrav je pozimi smučarski izlet kam na gore, ko pokažeš nizki, moreči mestni megli figo in hrbet ter se vzpneš na bele vrhove, v božjo prirodo! Plavanje je zadnja leta dobilo kar zavidanja vreden razmah. Vrh vsega pa za ta šport ni hudih denarnih izdatkov. Prav lep šport je drsanje, ki ga pa pri nas — na jezo pasantov — goje skoraj izključno le ljudskošolski paglavci. V lahki atletiki, ki jo je poleg alpinizma, smučanja in plavanja treba najširšim slojem prav tople priporočiti, smo od vseh treh sestavnih narodov naše države, pokazali, da smo najbolj doma, daleč pred drugimi. Naš tenis je precej siromašen. Lep šport sicer, toda za ljudstvo predrag. Tudi sabljači niso slabi. O boksarjih pa se bolj malo sliši. Tej panogi bo pri nas treba posvetiti več pozornosti. S pestmi naj bi se obdelevali naši kmečki fantje, če se že morajo, ne pa s krepelci, noži, branoglavci in koli. Nekaj pa nam, kakor je podoba, ne bo šlo nikdar od nog: nogomet. Tiste panoge skratka, kjer prihaja od izraza skupnosti, kolektiv. Je že tako; Slovinci smo precejšnji individualisti in s složnostjo sprti od pamtvice. Pa nič zato; bomo pa v drugih panogah naredili svoje in to temeljito.

Zdaj si pa izberite, kaj pripravnega od naštetih športov, če se niste športniki! Zmignite odločno premislekosti svojega rojstva in poskrbite za svoje telo! Tistega se oprite, kar vam je najbolj všeč! Delajte resno, pridno in vsak dan! Boste videli, da vam ne bo žal, kadar se boste s ponosom odrezali: »No, zdaj imam pa res v zdravem telesu zdravega duha!«

Grgorin Janez.

V Italiji vstaja lepši Hollywood

V času nemega filma, ko smo imeli veliko veselje z velikopoteznimi filmi, kakor so Ben Hur, Quo vadis in slino, je igrala Italija v filmskem svetu veliko vlogo. Nadaljnji razvoj pa je vršel težišče filmske produkcije v druge države, ne da bi Italija mogla doseči svojo besedo, ki bi tudi kaj zalegla.

Sele v zadnjem času pa je Italija zopet stopila v ospredje. Odločilno pobudo za to je dal sam Mussolini. Njegov cilj je, da predstavi Italijo, ki ima vse pogoje, vremenske in terenske, za razvoj filma v večji meri, kakor ostale države, zopet kot središče filmske produkcije. Mussolinijeva iniciativa je padla na rodovitno tla. Ko so z denarnimi investicijami prevzele Mussolinijev težišče filmske tvrdke, je italijanska filmska industrija stopila zopet v ospredje. Temu nenadnemu poletu težnje za filmskim prikazovanjem, ki so ga pokazale filmske tvrdke, pa niso dorašili filmski ateljeji, ki naj bi s svojimi posnetki in filmskimi prikazi zadostili težnji tovrstne industrije. Temu stremljenju je morala slediti predvsem hitra in modernizirana izpopolnitev obstoječih ateljev, ravno tako hitro pa je morala slediti zgraditev novih ateljev. Toda razen ateljev v Rimu obstoja v Italiji samo še oni v Tirani v bližini Livorna. In tu je bil zopet Mussolini, ki je dal pobude za načrt, da se zgradi v Rimu posebno filmsko mesto. Čim so bili načrti gotovi, se je začelo z delom.

Z ozirom na uspešna pogaianja med vodjo italijanskega filma Luigiem Freddi in ministrstvom za propagando na eni strani ter predstavniki filmskih podjetij v velikih inozemskih podjetjih lahko sklepamo, da bo prišlo na tem polju do zelo izdatne delavnosti.

Če se napotimo iz Rima v smeri Frascati in proti Tusculumu in če sledimo po poti stare Via Apia, pridemo nekako do sredine poti, okrog katere se razprostira velik nezazidan prostor, na katerem ni najti drugega, kakor kamenje in pomandrano travo. V daljavi zagledamo deloma izredno ohranjeno, naravno genialno postavljeno vodovodno napravo cesarja Claudia. Pogled proti jugovzhodu zapirajo Albanske planine, ki se nam zde ob lepem vremenu tako blizu, da bi jih tako rekoč lahko kar z roko prišli. To za filmske posnetke kakor nalašč ustvarjeno ozemlje, je namenjeno za najmodernejšo urejena filmska podjetja Italije. Ker spada ozemlje pod Quadraro, bo obdržalo to ime.

Iz prekopenega terena že vstajajo posamezni cementni stebri. Po obstoječem načrtu bodo v poldrugem letu na tem prostoru že ustvarjali prve filme. Do tega časa pa morajo izgniti razni daljnovodi in napeljave ob enem z zrakoplovnimi napravami, ki so v bližini. Načrti predvidevajo tako

bazen za posnetke pod vodo, restavracija, neštevne delavnice za vsako potrebno rokodelstvo in seveda vsi prostori za udobnosti igralcev in pomožnega osebja — vse to bo zrastle v poldrugem letu na tem razsežnem prostoru. Skratka: Novo



Harry Brand v grandioznem filmu »Bednic

filmsko mesto ne bo zaostajalo za Hollywoodom prav v ničemer, niti v posnemanju najbolj prebranih trikov. Novo filmsko mesto bo v tem oziru Hollywood celo prekosilo. To bo moglo



Pavla Wessely, ki jo poznamo še iz filma »Epizoda«

Novo mesto doseči zaradi tega, ker je pri svojih načrtih upoštevalo vse dosedanje najmodernejše izkušnje in pridobitve filmske produkcije.

Bolj kakor na katerokoli ozemlje se lahko nanaša na Quadraro znani stavek: »... in iz ruševin vstaja novo življenje.«

Kaj bomo še videli v Ljubljani

Harryja Baura, v grandioznem filmu »Bedni« (Les misérables) v dveh delih. Snov je povzeta iz Hugojevega romana enakega imena, ki je prvi socialni roman z visoko umetniško ceno v svetovni literaturi. Nekako pred dvema letoma so vrteli v Ljubljani film istega imena, vendar pa v ameriški izdelavi. Francozi, ki so nas s svojimi filmi še vselej ugodno presenetili in obogatili, bodo tudi v tem filmu osvojili obiskovalce. Naredili so dva dela, glavno vlogo Jeana Valjeana pa bo igral največji umetnik, kar jih je igralo pri filmu, Harry Baur. Tudi »Koncert na dvoru« z Martho Eggerthovo in Johannesom Heestersom. Pravi, da je imelo to delo na odru v Nemčiji izredno velik uspeh. Kakšno je na platnu, se ne da še reči. Prav gotovo bo Eggerthova, ki igra operno pevko, osvojila svoje častilce, najbrže pa tudi Heesters, ki smo ga v Ljubljani spoznali kot novo operno zvezdo v »Dijaku prosjak«. Prav zaradi svoje lahкости utegne vabiti.

Tolstojeva »Kreutzerjeva sonata« je našla dopajanje pri »Ufi«, ki jo nam bo dala pod firmo »Merkur«. Lil Dagover in Karl Schönhals bosta glavna igralca. Bogve, če nam bodo Nemci, ki kaj prerado segajo po ruskih stvarih, s tem delom razpršili pomisleke, ki jih imamo vanje po dosedanjih izkušnjah. Vsililo se nam je prepričanje, da znajo Francozi vse drugače in bolj v dnu zagrabiti rusko dušo.



Paul Hörbiger ob božičnem drevesu

obsežne in razkošne naprave, da si primernejših in luksuznejših ne moremo predstavljati. Šest enak velikih studijev ter nadaljni sedmi, z še bolj razsežnim obsegom, bodo na razpolago za slikanje. Za ostalo izpopolnitev so predvidene najrazličnejše tehnične priprave. Oddelek za kopiranje, prostori za predvajanje, posebni ateljeji za razne filmske trike, skladišča za negativne, električna centrala, posebno poslopje za zračenje, poseben

Sven Elvestad:

33

Zlodej se dolgočasi

Pri kavi je gospodična Ida pomočila velik kos sladkorja v rjavo tekočino in ga potem vtaknila v usta. Presenečenemu Ristu je zdrknil monokel raz oko. Ida je pričakovala, da se bo oglašil in se je s prosečim obrazom obrnila do Bredeja. Reči ni mogla nič, usta je imela polna sladkorja. Zato ji je Brede tako pomagal, da je sam vzel košček sladkorja, ga pomočil v kavo in vtaknil v usta. Rist je skoraj otrpnil od presenečenja, toda le za trenutek, nato je zamrmral: »A tako!«

Potem si je monokel zopet pritrdil, si izlil kavo na skledico in jo srebalo s pravim pravcatim smrtnim zaničevanjem.

»Če vse premisliva,« je dejal Rist Bredeju, potem ko sta bila v Rimu in sta stala v avli hotela Excelsior ter klepetala, če vse premisliva, je potovanje dobro minilo. Samo tega mi ne smete braniti, da bi mlado damo še nadalje popravljaj. Prejel sem dolžnost, da jo preustvarim v svetsko damo, hočem se torej potruditi, da to izvedem. No, pogledajte jo, saj ravno tam stoji in se s Haselbahnom pogovarja, to je naš najnovejši znanec s poti. Samo pogledajte ga, dobro vem, zakaj se smeji, prav gotovo se njej smeji. Nekaj malega sem slišal, kako se je pogovarjala. Z navdušenjem je govorila o Pantheonu, in zakaj? Zato, ker je tam blizu brivec, ki prečudno lepo kodra lase.«

»V Pantheon hodim zato, ker je v njem nebeško mrzlo,« je dejal Brede.

To je Rista vidno užalilo.

»Sva že zopet tam, vi jo branite tako, da se sami žrtvujete, kakor takrat, ko je bila zadeva s sladkorjem in kavo No, kaj pa pravite na njeno označitev, ki jo je dala o razvalinah Jupitrovega templja?«

»Ali je bila navdušena?«

»Da. Zato, ker so zanjo oksidirane. Oksidirane razvaline, tako kakor lasje!«

»Kdo pa je pravzaprav Haselhuhn?«

»Morda je Nemec, morda Švicar. Vstopil je v Innsbrucku. Na njegovi vizitki piše, da je zasebnik.«

»Mislim, kakšne vrste človek je?«

»Kdo ve, popotnik kakor toliko njih. Potuje sam in čaka na zvezo.«

»Danes predpoldne sem trčil nanj v Pantheonu. Tudi on se jutri z jutranjim vlakom odpelje v Napoli.«

»No, in?«

»Stanoval bo v istem hotelu kakor mi, prav tako v hotelu »Ambassadeurs.«

»To je pač velik in nov luksuzni hotel v Napoliju, in potem, kar vidim, je Haselhuhn pač tudi bogat človek.«

»Torej slučaj.«

Oba moža sta se spogledala. Oba sta mislila na enotaisto stvar. Rist je vprašal:

»Ali želite, da se odločimo za kak drug hotel? To bi se dalo prav lahko urediti.«

»Ne, ne,« je odgovoril Brede skoraj prestrašen, »tega na noben način ne bi rad.«

Nekoliko pozneje sta se Rist in Brederone sprehajala skupaj po Corsu. Bilo je popoldne, najhujša vročina je že bila popustila in osvežujoči mastral je zavel po ulicah. Sedla sta za mizico pred kavarno Aragno. To je bilo poševo nasproti palače Ghigi. Na ulicah je mrgolelo polno uniform, na trg Piazza Colonna so prihajale vedno nove ljudske množice. Neka posebna živčna razburjenost je elektrizirala ljudi: notri v kavarni se je zbral veliki svet politikov, zato so mislili, da bo najbrž padlo kako ministrstvo, to se je zgodilo vedno v kavarni Aragno.

Potem se je nekaj zgodilo: Komaj sta sedla za mizo, je prišel gospod in se vsedel na levo od njiju, in kmalu zatem je prišel zopet eden in se vsedel k mizi na desno od njiju. Oba nova gosta sta začela prebirati časnike. Rist je vprašujoče pogledal svojega švedskega prijatelja, ta pa mu je smehljal se priklimal.

Kdor je imel izkušene oči, mu ni bilo težko spoznati, kakšne vrste ljudje so to bili: policijski agentje. V bližini parlamenta je povsod polno civilnih policistov.

Toda obeh prijateljev niso zanimali najbližji dogodki. Rist je poprijel nit pogovora, ki ga je imel malo popreje z Bredejem.

»Ta Haselhuhn je vseskozi vreden spoštovanja.«

»Da, tako vreden, da že sum vzbuja.«

»Zatrjuje, da potuje v oddih. Toda zdi se mi, da malo preveč brzojavlja. Brzojavil je iz

Bozena, brzojavil je iz Firenz. In od tod, iz Rima je brzojavil in včeraj in danes. Vedno na isti naslov, na brzojavni naslov Tempo v Innsbrucku.«

»Koliko pa jih dosedaj že imamo na sumu?« je vprašal Bergerona zamišljeno.

»No, pogledjva malo.«

Rist je preudarjal.

»Strumnega nemškega stotnika v pokoju, ki je vstopil v Warnamünde, on se je nekam preveč zanimal za našo družbo.«

»Ali ni to veljalo morda gospodični Idi? V njegovem lesenem obrazu je bilo nekaj, kar je kazalo na to, da je na primer mislil in mislil: »Kje sem pa že moral videti to lepo damo?« Njegove misli pa seveda niso mogle prodreti do globin bara Mephisto.«

Potem natakav v hotelu Adlon, čudovito španski fant, ki se je vedno sukal v Bredejevi bližini. Dalje materinska kneginja v brzovlaku Berlin—München, ki se je neprenehoma hotel zavzemati za Ido. Potem lastnik restorana »Pri štirih letnih časih«. Zdaj pa še ta Haselhuhn. Vsi so se nenadno prikazali, potem pa spet izginili. To so seveda lahko čisti slučaj, toda...«

In vsi ti niso niti sledu pustili za seboj?«

»Niti najmanjšo sled. To ustvarja ob enem čudno tišino okrog nas.«

»Ali mislite, da je ta tišina nevarna?«

Rist je skomizgnil z rameni.

»Če ničesar ne vidimo,« je dejal zamišljeno, »potem pač nekje v temini tavamo.«

Kulturni koledar

Jurij Alič

24. decembra 1845 je umrl v Laškem šolnik Alič Jurij. Rodil se je 23. aprila 1779 v Poljanah na Gorenjskem, gimnazijo je študiral v Ljubljani in Celovcu, kjer je najbrže tudi bogoslovje končal. Potem je bil kaplan v Krškem, provizor in dekan v Gornjem gradu, od 1816 višji šolski nadzornik in referent za nižje šolstvo v St. Andražu, od 1818 pa dekan v Vidmu. Na njegovo rodoljubno ideologijo je vplival gotovo že Kopitar, ki je bil v Ljubljani en razred pred njim. Pozneje je bil v dopisovanju z Vodnikom in je pridno prebiral njegove »Novice« in »Pesmi«. Vneto je tudi nabiral naročnike za Vodnikov slovar. Zanimivo je tudi, da so njegova pisma Vodniku od 1818 pisana že povečini v slovensčini, kar je gotovo velik korak naprej. Ko so v Gradcu proti koncu 1810 sklenili, da se priredijo za trivialke na kmetih po Sloveniji nemško-slovenski učbeniki, je Alič začel takoj s prevajanjem šolskih knjig. V tem času je tudi prevel »Kratke povesti«. — Jurij Alič sicer ni bil še popolnoma dosleden. Zavzemal se je za nemško-slovenske šole, vendar pa je bil izredno aktiven človek. Poleg omenjenih prevodov je prevajal tudi vladne oglase, zbiral slovenske besede in poslovice in najbrže tudi pisal pesmi. Predvsem pa je zagovarjal enotnost slovenskega literarnega jezika.

Sebastijan Krelj

25. decembra 1567 je umrl v Ljubljani protestantski pisatelj in superintendant Sebastijan Krelj. Rodil se je 1538 v Vipavi. Študiral je nekaj časa v Nürnbergu, potem v Jeni pri Flacciju Hysiku, kjer je tudi dosegel čast magistra. Tega je l. 1563 spremljal tudi po Istri in Kranjskem. Ker je Trubar prošil za pomočnika, so mu deželni stanovci 1563 dodelili Krelja v pomoč. V Ljubljani je postal Krelj drugi pridigar. Ko pa je odšel Trubar v Nemčijo, je postal Krelj prvi pridigar (superintendant) ljubljanske protestantske občine. Toda na tem položaju ni dolgo vzdržal. Že l. 1567 ga je pobrala jetika. Krelj se je za protestantizem odločil predvsem v Jeni. Bil je teološko in filološko temeljito izobražen. Obvladal je poleg nemščine in latinščine tudi grščino in hebrejščino, pozneje pa se je tudi seznanil s hrvaščino in glagoljskim in cirilskim pismom. Poleg nemškega polemičnega spisa je Krelj napisal 11 česk. pesmi. Otrčilo biblijo (1566), ki je kompilacija iz raznih virov in Poistilo slovensko, ki jo je malo pred smrtjo izdal v Regensburgu (1567). Kralj je slovenski literarni jezik postavil na široko podlago, ker se je oziral na več dialektov (Vipavec), poleg tega pa je v njegovem jeziku manj germanizmov, kakor jih ima Trubar. Tudi njegov pravopis je pozneje zmagal.

Jožef Košič

26. decembra 1897 je umrl na Gornjem Seniku prekmurski pisatelj Jožef Košič. Rodil se je 9. oktobra 1788 v Beltincih. Gimnazijo je študiral v Kiseku in Sombatelju, kjer je dovršil tudi bogoslovje. Potem je kaplanoval, bil župnik v Dolenjem, pozneje v Gornjem Seniku. Jožef Košič je napisal obširno študijo o prekmurskih Slovencih, ki je izšla v nemškem prevodu v Csaplovcevi knjigi: Croaten und Wenden in Ungarn. V svoji miselnosti se je precej nagibal k Madžarom. Zaradi tega je tudi prevedel slovnico Eme-rika Szalaya: Kratki návk vogerskega jezika za učetnike. V anonimno izdani knjigi: »Zbrisani Sloveni i Slovenci med Múrov in Rabov« je rojakom hvalil dobre šole in jim dal za razne življenjske prilike pismene nasvete in nauke. To knjigo je zaključil s kratko zbirko šolskih in nabožnih pesmi. Že v teh pesmih se vidi, da avtor gleda na madžarsko vprašanje drugače, kakor je v početku. Še bolj jasno pa se kaže ta tendenca v »Zgodbah vogerskega kralstva«, kjer že Madžarom očita, da so oregnali Slovane s Panskeke nižine.

Franc Metelko

27. decembra 1860 je umrl v Ljubljani jezikoslovec, šolski in nabožni pisatelj Franc Serafi Metelko. Rodil se je 14. julija 1789 v Skočanju pri Mokronogu. V gimnazijo je hodil v Novo mesto, filozofijo in bogoslovje pa je končal v Ljubljani. Najprej je bil kaplan, od 1815 pa stolni katehet v Ljubljani. 1817 je bil imenovan za profesorja na novo ustanovljeni stolici za slovenski jezik na ljublj. liceju. Zanimanje in ljubezen za slovensčino so vzbudili v njem že Vodnikovi episi. Še bolj se je v njem zbudilo zanimanje za slovenski jezik potem, ko je postal profesor. Ze Kopitar v uvodu svoje slovnice opozarja na potrebo novega slovenskega odnosno sploh slovan-kega črkopisa. Metelko se je za to zelo zanimal in se je tudi udeležil sestanka l. 1820 na Dunaju za nov slovenski črkopis. Ker se na tem sestanku niso zedinili, je l. 1825 Metelko objavil svojo abecedo v svoji knjigi: Lehrgebäude der Slowenischen Sprache. V slovnici se je naslonil na dolensko narečje, v abecedu pa nekoliko na cirilico. Ločil pa je tudi ozke e in o od širokega e in o. To abecedo so uporabljali najozj Metelkovi prijatelji in pa sam v svojih prevodih šolskih knjig. Nale- tala je na hud odpor, 1833 pa je bila že prepovedana. Več sreče kot s črkopisom pa je imel s svojo slovnico, ki je bila zelo dobra in je imela velik vpliv na razvoj slovenskega jezika in slovenske slovnice. Prav tako so bila tudi zanimiva njegova predavanja na ljubljanskem liceju.

Ljubljana danes

Koledar

Četrtek, 24. decembra: Adam in Eva, prvi starši; Hermina, devica.
Petek, 25. dec.: Božič, rojstvo Gospodovo.
Sobota, 26. decembra: Stefan, prvi mučenec; Marin, mučenec.
Nedelja, 27. decembra: Nedelja po božiču. — Janez evangelist apostol.
Ponedeljek, 28. decembra: Nedolžni otročiči. — Kastor, mučenec. — Ščip ob 5. — Herschel napoveduje sneg in vihar.

Nočno službo imajo lekarne: v četrtek: mr. Sušnik, Marjin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska c. 10, in mr. Bohinec ded., Rimska cesta 31. — V petek: mr. Leustek, Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, Vič. — V soboto in nedeljo: dr. Piccoli, Tyrševa c. 6; mr. Hočevar, Celovska c. 62, in mr. Gartus, Moste. — V ponedeljek: dr. Kmet, Tyrševa c. 41; mr. Trukoczy ded., Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

KINO UNION: Silhouette, v soboto in nedeljo ob 11 dopoldne matineja: Španska romanca.
KINO MATICA: Pod srečno zvezdo.
KINO SLOGA: Ženske vladajo. V soboto in nedeljo matineja: Divji tovor.

Ljubljanska drama:

„Kralj z neba“

Ljubljana, 24. decembra.

Snoči je vprizorilo dramsko gledališče prvič Gregorinovo božično igró »Kralj z neba«. Gregorinova igra nam nadome posebna božična dela, kakor jih imajo nekateri drugi narodi, na primer Čehi s svojimi »Českimi jasticami«. V razliko s česko igro, ki se oslanja na narodne legende in balade, se Gregorinova »Kralj z neba« predvsem opira na biblijo. To je prva dobra in pravilna poteza Gregorinovega dela, ki je verno napisano na podlagi evangelija in tistega časa, ter ima zato svojo imprimitur. Gregorin, kot rojen igralec, pa se je zavedal, da mora delo na odru živeti. Zbral je najvažnejše momente iz Jezusovega detinstva in mladosti, ki pa dramsko niso močni (spominimo se srednjeveških nabožnih iger, ki so tudi redko predstavljele te točke, mnogo bolj pa n. pr. iz velikonočnega tedna) in so le slike, kot živo v nas iz Zgodb sv. Pisma in iz slovenskih jastic. Zato je močno v ospredje postavil tisto dobo, predvsem kralja Heroda. Z njim je spraval na oder razgibanost, boj, pravo dramo. Dve sili se tako borita v igri: na eni strani kralj Herod, človek, vladar na zemlji, na drugi strani Jezus, sin tesarja, Bog, kralj nebes. V tem nasprotju, tej silni napetosti, borbi na življenje in smrt je ponazorjen večni boj med božjim in človeškim.

Gregorin je igro razdelil v sedem znamenj ob času rojstva Kristusa Kralja. Prvo znamenje — Marija — se zgodi pri Devici Mariji v galilejskem mestu, drugo — Perokri — v prestolni sobi pri kralju Herodu, tretje — Jasli — na betlehemske pašnikih, četrto — Zvezda — v prestolni sobi pri kralju Herodu, peto — kadilo — na kraju Kristusovega rojstva, šesto — Otroci — v prestolni sobi pri kralju Herodu, sedmo — Tempelj — sredi učiteljev v templju. Začne se z Marijo, vsako dru-

go je pri Herodu, konča se z Jezusom v templju, ko nekako prvič javno nastopi. Kakor moč Najvišjega od stopnje do stopnje v boju zmaguje, tako propada Herod, moč tega sveta, zrušen v samem sebi.

Predstavo, ki jo je režiral sam pisatelj, je tudi opremil z branjem besede božje, pesmi psalmistov in blagovesti, ki se oznanja v imenu Gospodovem. Pri predstavi je sodelovalo mnogo članov Narodnega gledališča (dovolj bo, če omenimo Skrbniška kot Heroda Velikega, kralja judovskih dežel) in so bile vse vloge podane skrbno in zadovoljivo. Glasbo za psalme, pozavne, trobente, rogove je zložil prof. M. Tomc, glasbo za ples Raha. Dekoracije po osnutkih avtorja je izdelala gledališka slikarna pod vodstvom arh. Franza. Razsvetljavo je nastudiral moister Premk. Vse to je bilo treba omeniti, kajti pri tako težki in nevarni stvari je vse to treba mojstrsko spraviti v sklad. Vse to se je vsem pod večšo roko režiserja posrečilo.

Omeniti je treba končno, da je Gregorinovo delo izšlo v knjigi v lepi, priklupni obliki. Važno je Gregorinovo dramsko ustvarjanje bibličnih stvari; gre za pravo versko poglavitno slovenskega ljudstva (spominim se ob tej priliki, kakšne uspehe je ravno v tem oziru žel nekoč njegov Pasijon). Zato se je snoči človek čutil praznemu gledališču (tega že letos nisem doživel) in se spraševal po vzrokih. Ni jih bilo težko najti: premiero bi bilo treba nastaviti že v nedeljo zvečer, ne danes, ko je mešan in okoličan prezaposlen s pripravami za praznike. Gotovo pa je, da bo Gregorinovo delo z vso silo privlačilo kot je dozdaj. Opozoriti bi bilo morda primerno v programu, da občinstvo naj ne ploska, ker to ni navadna igra. —pst—

Zopet železniška nesreča

Celje, 23. decembra.

Zadnje dni moremo redno poročati o manjših železniških nesrečah, ki za enkrat k sreči še niso zahtevale nobene človeške žrtve. Tako smo poročali o nesreči, ki se je zgodila v ponedeljek jutraj v Tremerju, ko je brezposelni delavec Zakrajšek padel z vlaka, pa dobil le manjše poškodbe. Še isti dan je zvečer na postaji v Laškem odbil lokomotive vrhel na tla fotografa Vajsa iz Trbovelj, pri kateri nesreči si je Vajsa polomil vsa rebra. Danes jutraj se je pa zgodila na znanem železniškem križišču v Medlogu nesreča, ki k sreči ni zahtevala nobene človeške žrtve. Zadnje dni redno, posebno v jutranjih urah, nad Celjem in Savinjsko dolino gosta megla. In le zaradi goste megle je moglo priti danes jutraj v Medlogu do karambola. Ob omenjenem času vozi iz Celja proti Savinjski dolini tovorni vlak. Ko je vlak privozil do znane železniškega križišča v Medlogu, kjer se je

bila zgodila leta 1931. velika avtobusna katastrofa, je vozil čez progo neki voznik. Peljal je dva voza. Na prvem vozu sta sedela voznik in še neki možki. Vlak je zadel v drugi voz in ga popolnoma razbil. Medtem ko je prvi voz odpeljal dalje, konji so ostali nepoškodovani, tudi vozniku in njegovemu spremljevalcu se ni zgodilo nič hudega. Iz tega je zopet razvidno, kako potrebne so na omenjenem mestu, kjer se križata železniška proga in državna cesta, železniške zapornice.

Pri tej priliki bi tudi omenili, da bodo mogoče v bližnji bodočnosti odstranjene vprav na navedenem mestu vse nevarnosti. Projektirana je namreč nova državna cesta, ki pa ne bo nikjer več križala železniške proge, temveč bo cesta že v Levcu zavila vstran in se zopet združila z dosedanjjo državno cesto v Gaberju. Nova cesta ne bo nikjer križala železniške proge. Zeleti bi bilo, da bi čimprej prišlo do realizacije tega projekta.

Živilski trg v znamenju božiča

Ljubljana, 25. decembra.

Če izrazimo velikonočni trg, potem smemo reči, da je bil večerajšnji trg najbolj založen. Rekordno je bilo število kuretnine. Zanimivo pa je letos dejstvo, da cene perutnine klub praznikom niso poskočile. Pač pa je bila razlika pri cenah jutraj in opoldne. Purice, ki so bile jutraj 60 dinarjev, je bilo opoldne možno dobiti za 40 dinarjev. Torej največ robe je bilo na perutninskem trgu.

Ni manj pa ni bil trg založen z mlečnimi izdelki. Tudi tu so bile cene znosne, blaga pa na izbiro. Medtem ko je bilo prejšnja leta težko dobiti topljeno smetano, jo je bilo letos neverjetno veliko.

Ni manj pa ni bilo prometa na zelenjadnem trgu. Primerno je bilo tudi povpraševanje. Le na sadnem trgu vlada že nekaj časa revščina, ker ni tovrstnega blaga, seveda orehovit jederc je nič koliko.

Pa ne samo večerajšnji trg, tudi današnji je zelo založen, kljub temu, da ni danes dan živilskega trga, pač pa se bočejo ljubljanske gospodinjice založiti kar za nekaj dni.

Rekordi so padli v tem oziru večeraj tudi na Kongresnem trgu. Kupčija gre prav dobro in so kmetje s prodajo tudi nekam zadovoljni.

Liubljansko gledališče

DRAMA. Začetek ob 20. uri.

Četrtek, 24. decembra: Zaprtó.
Petek, 25. decembra ob 15: Kralj z neba. Izven. Cene od 22 Din navzdol. — Ob 20: Na ledeni plošči. Izven. Znižane cene od 20 Din navzdol.
Sobota, 26. decembra ob 20: Repostev. Mladinska predstava. Izven. Znižane cene od 22 Din navzdol.
Ob 20: Korajža velja! Izven. Cene od 22 Din navzdol.
Nedelja, 27. decembra ob 15: Kralj z neba. Izven. Cene od 22 Din navzdol. — Ob 20: Korajža velja! Izven. Znižane cene od 22 Din navzdol.
Ponedeljek, 28. decembra: Zaprtó.

OPERA:

Začetek ob 20. uri.

Četrtek, 24. decembra: Zaprtó.
Petek, 25. decembra ob 15: Ples v maskah. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol. — Ob 20: Pri treh mladencih. Izven. Premiera.
Sobota, 26. decembra ob 15: Pod to goro zeleno... Izven. Znižane cene od 30 navzdol. — Ob 20: Cavalleria rusticana. Glumači. Izven. Gostovanje tenorista Marija Simenca. Cene od 36 Din navzdol.
Nedelja, 27. decembra ob 15: Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron. Izven. Znižane cene od 30 Din navzdol. — Ob 20: La Boheme. Izven. Cene od 30 Din navzdol.
Ponedeljek, 28. decembra: Zaprtó.

Mariborsko gledališče

Četrtek, 24. decembra: Zaprtó.
Petek, 25. decembra ob 15: »Ukročena trmoglavka«. Znižane cene. — Ob 20: »Visokost pleše«. Izven. Premiera.
Sobota, 26. decembra ob 15: »Baron Trenk«. Znižane cene. — Ob 20: »Ciganjski primaše«. Znižane cene.
Nedelja, 27. decembra ob 15: »Pobujanje v dolini šentflorjanski«. Znižane cene. — Ob 20: »Visokost pleše«. Bloki.

Od tu in tam

Finančni minister je potrdil sklep zagrebškega mestnega sveta, ki je podelil za božič svojim uradnikom in delavcem božično nagrado. Uradniki bodo potemtakem danes prejeli po 300 Din, če so pa oženjeni pa po 500 Din. Oženjeni delavci pa po 200 Din, neozelenjeni po sto. Božične nagrade bodo deležni vsi, ki so v mestni službi, stalni in pomožni.

Zagrebski trgovci so kar nekam zadovoljni s poslom, ki so ga imeli pred prazniki. Poudarjajo, da so v drugi polovici letošnjega leta na splošno več zaslužili, čeprav se ne da reči, da so se že povrnili stari dobri časi. Najmanj se pritožujejo nad krizo manufaktursti, draguljarji in konfekcionisti.

Matineja kina Union

V soboto in nedeljo ob 11. dopoldne
Cene 3/50 in 5/50 Din

Španska romanca

Pretrsljiv film z lepo Dorotheo Wieck

Avtomobilisti, ki so včlanjeni v belgajskem avto-klubu, so poslali vladi spomenico, naj avtomobile in motorna kolesa briše iz seznama luksuznih predmetov, ker danes že ne moremo več smatrati teh vozil za luksuz. To bi bilo v veliko korist za naš tujski promet in za razvoj avtomobilizma. Če bi vlada temu ustregla, bi odpadle vse take in visoke carine, nasprotno pa bi se dvignil državni dohodek iz dajatev na bencin in nafto.

Tudi med prodajalci drevesc na Kongresnem trgu ni vse tako, kakor bi bilo prav. Ne tarejo jih samo nizke cene, temveč tudi številna konkurenca. Včasih se jih loti nevolja, pa zato padejo tudi izrazi, ki rode tudi pretep. Predvčerajšnjim sta se dva, starejši in mlajši, sporekla in naglo spoprijela. Starejši je prijel nasprotnika za lase, mlajši pa za grlo. Nekaj časa sta se premetavala po tleh in podirala drevesca v zabavo navzočim. Dokler niso opazili, da gre prav za res. Mlajši je tako srdečno držal starejšega za grlo, da mu je že pomajala sapa in mu je posinel obraz. Poklicali so brž stražnika, da ju je ločil. Policija pa bo od njiju izterjala kazen, ki bo najbrž večja, kakor pa je bil tridenneven zaslužek ob stradanju in prezebanju.

V Podgorici v Črni gori bodo v nedeljo mesečni protestirali na velikem zborovanju proti rovarjenju ekstremnih elementov, ki se kote v komunističnih vrstah.

Na božično mizo izborna vina iz Kraljevbrega v vinarni KAJFEŽ

Že več let se dve vasi, Fajtovce in Gornji Kamenograd blizu Savskega mosta, pripravata za neko zemljo, ki leži med obema vasema. Eni kot drugi pravijo, da je njihova in se o drugem ne puste prepričati. Zaradi teh sporov je seveda ostala zemlja neobdelana. Pa so se kmetje iz Fajtovca odločili, da bodo kar s silo odločili prepir. Zbrali so se in šli na sporno zemljo. Ko so pa v Kamenogradu to zvedeli, so se tudi oni zbrali. Oborožili so se pa še s puškami, revolverji, sekirami in sploh z orodjem, ki so ga imeli pri rokah. Za pametno in trezno besedo ni bilo mesta, spor se je odločil z bojem, v katerem je sodelovalo nad 200 ljudi. Pol dneva je trajal boj, šest jih je obležalo na bojnem polju težko ranjenih. Ranjenih pa je bilo še veliko, vendar so se odrekli domov in svoje bolečine ležijo na tihem.

Subotisko sodišče je oprostilo kmeta in njegovega sina, ki sta s vilami pobila do smrti tatu. Kmet je dolgo časa opazoval, da mu nekdo krade živino, vendar storilec ni mogel priti na sled. Kmet pa se preživljal edino od vzreje živine. Zato je oprezoval okrog hleva in res po nekaj nočeh zapazil sumljivega stikljivca. Ko ga je tat zapazil, je potegnil nož. Kmet pa je že prej prebudil sina, oba sta v nevarnosti pograbila za vile in obdelala z njimi tatu, da je izdihnil.

Naša ilustrirana priloga je dosegla že pri eno- nočni razprodaji velik uspeh. Med ljudmi se je takoj zvedelo, da ima sinočni »Slovenec« ilustrirano prilogo. Vsi, zlasti obiskovalci gledališča in lokalov so pridno segali po »Slovenecu«, saj je bilo za dva dinarja dobiti cel kup lepo opremljenega dnevnika in poleg tega še ilustrirano prilogo. Kakor poročamo v posebnem oglašju, prinaša isto prilogo tudi »Slovenski dom«, ki etane mesečno za tistega, ki hoče imeti vsak teden tudi štiri strani ilustrirane priloge samo 2 Din več. Že sinočni razprodaja je dokazala, da je vsaj ljubljansko občinstvo sprejelo prilogo zelo simpatično.

Matineja kina Sloge

V soboto in nedeljo ob 11. dopoldne
Cene 3/50 in 5/50 Din

Divji tovor

Ekspedicijski veleblm v nemškem jeziku
Džungla, lov in borbe z divjimi svermi

Skozi Belgrad je sinoči potoval znani ameriški finančnik Rickett, o katerem je časopisje največ pisalo v času italijansko-ahesinske vojne ter o njegovih petrolejskih manipulacijah. On se je v zadnjem času mudil v Carigradu in od tam tudi sedaj potuje v Pariz. Spremlja ga samo njegov osebni tajnik.

Novo umetniško knjigo namerava izdati Bibliofilska založba. Bo to monumentalno grafično delo Mihe Maleša: Prešernov sonetni venec. To bo prva slovenska izdaja nesmrtnih Prešernovih pesnitve v omejeni, numerirani bibliofilski nakladi na izvršnem japonskem in umetniškem papirju.

O razpravi dr. Rape — »Slov. dom« smo poročali večeraj na zadnji strani. Pri tem smo zapisali, da je bilo tajno posvetovanje senata takoburno, da se je slišalo v razpravno dvorano in na hodnik. Ker bi ta naša beležka utegnila povzročiti kaka napačna tolmačenja, jo popravljamo v toliko, da to posvetovanje ni bilo tako glasno, da bi se čulo v sosedne prostore.

Za božične praznike se bo dr. Vladko Maček odpočil v krogu svoje rodbine v Kupincu.

Ne samo čaj . . .
»Naš čaj«
je najboljša domača
zeliščna krepljiva pijača.
NAŠ ČAJ dobite v špec. trgovinah.
KMETIJSKA DRUŽBA V LJUBLJANI.

Veliki Kitajec - Čankajšek

Daljni Vzhod je zadnje čase zopet postal poročilski središčni boj, ki so nekateri odmev strahu Kitajcev pred Japonci. Ti boji so nastali na Kitajskem radi tega, ker se ne moreta zediniti dve različni misli, namreč, ali je treba želeči samo mir in tako prekrizani rok čakati, kako bodo Japonci trkali kos za kosom kitajske zemlje, ali pa se je treba čimprej združiti za skupen, močan odpor proti temu najnevarnejšemu kitajskemu sovražniku, ki se danes tako krepko utrjuje in tudi že prodira s svežo močjo in najmodernejšim orožjem na azijsko celino. Na Kitajskem stoji v središču vseh teh novih gibanj močje, ki niso znani od včeraj, pač pa jih poznamo kot nemirne duhove, — morda tudi kot velike državnike, čeprav so se tudi že tolikokrat ušli pri svojih načrtih, — že iz prejšnjih bojev v Mandžuriji. Med te pomembne veljake, ki jih bo zgodovina zapisala z velikimi črkami, ko bo obravnavala najvažnejše dogodke sedanje dobe, spada gotovo tudi vedno nemirni general Čankajšek.

Kdor hoče pravilno razumeti težnje tega generala daljne Kitajske, mora pogledati malo nazaj v zgodovino te dežele, v njeno kulturo in imeti pred očmi vsaj za trenutek pravega kitajskega človeka. Pri Kitajcih ni bilo v prejšnjih časih nikjer opaziti težnje po velikih junaških činih, pač pa se je bilo vse njihovo življenje gibalo okoli zavesti skupnosti. Toda, čeprav Kitajec ni rad segel po orožju, ga to vendar ni oviralo, da si ne bi zavaroval svojih rodovitnih poljan tudi v vojaškem oziru.

Evropske države so si v 19. stoletju vedno predstavljale Kitajsko kot deželo, ki je na robu propada. Nekatere države so se tudi že kar čutile poklicane, da postanejo njene dediče, če pa to ne v polni meri, pa so si vsaj zaželele, kako bodo na Kitajskem lahko našle trg za svoje izdelke, ki bi jih 400 milijonski kitajski narod toliko mogel spraviti pod svojo streho. V veliki meri se je ta težnja nekaterih evropskih držav tudi uresničila. Kitajski trg je postal trg neizmernih možnosti.

Kakor ima vsaka stvar poleg slabih točk tudi nekaj dobrega na sebi, tako je bilo tudi na Kitajskem, ko so začele v njeno življenje odločneje posegati tuje države, posebno evropske. Kitajska je pri tem navalu tujcev postala naenkrat malo bolj pozorna in se je nekako streznila. Našla je samo sebe.

Duh najmodernejših stremel'enj

Sunjatsem, ki je bil ob nastopu sedanjega stoletja star 34 let, je bil sin južno kitajskega kmeta. Bil je poln revolucionarnih idej in je zaradi njih tudi že od svojega 16. leta moral bivati v inozemstvu. Ko se je pozneje vrnil v domovino, je s svojimi najozbilnejšimi tovariši skoval načrt, po katerem naj bi na Kitajskem popolnoma izginili stari nazori in bi zavel nov duh, kot nek izraz najmodernejših stremel'enj z Zapada. Res je imela ta zamisel nekaj uspeha, če je bil kvaren ali pa ne, Kitajska se je takorekoč razdelila v dva tabora, v one, ki so se krčevito držali starih idej in stremel'enj, na drugi strani pa nekake Mladokitajce. Leta 1911. je izbruhnila med tema dvema strujama vojaška vstaja, ki naj bi odločila, ali naj gre Kitajska po stari poti ali pa naj krene nekam drugam.

Prav v tem času je prišel iz vojne akademije v Tokiju tudi 25 letni Čankajšek. Ta mladi kitajski vojskovec se še ni dobro otresele stare kitajske miselnosti, toda uvidel je potrebo, da je treba kreniti na novo pot, ki bi bila po njegovem mnenju za Kitajsko v resnici tudi resnična. Neodločni zadnji cesarjev vojskovodja Yueanshikai je stremel za tem, da sam zasede kitajski prestol. Sunjatsem pa je moral kmalu nato bežati na Japonsko. Njegov spremljevalec je bil tedaj tudi Čankajšek. Oba pa sta se že leta 1916 vrnila nazaj na Kitajsko.

V času svetovne vo'ne

Leta 1917 pa je sledila napoved vojne tudi na Kitajskem. Politično pa je važno še danes, da sta se takrat podala Čankajšek in Sunjatsem v Kanton, kjer sta našla vso zaslombo v tistem parlamentu, ki je prej ostro nastopil proti napovedi vojne. Tako trdijo Nemci, ki še danes ne morejo preboleti svojih težkih izgub, ki jim jih je prizadela ravno svetovna vojna. Zato tudi obsojajo odločitev, da se je tudi Kitajska odločila, da vstopi v svetovno vojno.

V Kantonu se je tako osnovala južna kitajska vlada, ki je ne samo odločilno nastopila proti tem, da bi se Kitajci udeležili svetovne vojne, ampak je to tudi ena od tistih pokrajin, katere zastopstvo ni podpisalo versajske mirovne pogodbe.

Čankajšek je v tem času postal neločljivi prijatelj Sunjatsena in je zvesto uresničeval vse njegove načrte. Sunjatsem je bil leta 1922 izvoljen za predsednika, toda že junija meseca istega leta je moral zbežati na neko vojno ladjo, da se je rešil pred preveč radikalnimi elementi. Tudi tukaj je bil Čankajšek z njim. Zaradi velikih diplomatskih zmožnosti, ki jih je prav v tem trenutku pokazal Čankajšek, je Sunjatsenu uspelo, da se je lahko vrnil nazaj, in to že naslednjega leta. Postal je zopet gospodar položaja.

Čankajšek in Rusi

V tem času je dobil Čankajšek tudi važno poslanstvo, ki ga je za tedanje razmere gotovo rešil kar najbolje. Odsel je v Moskvo, da se natančneje pozna z razmerami, ki so tedaj vladale na Ruskem. To je bilo namreč zelo potrebno, saj so Kitajci že takrat v Rusiji videli svoje najnevarnejše sovražnike, ki bi svojo moč gotovo pokazali v trenutku, ko bi na Kitajskem morda zadivljala državljanska vojna, ali pa vsaj kakšne neznatnejši notranji nemiri. Po enoletnem bivanju se je Čankajšek že vrnil nazaj iz Moskve domov, kjer je ustanovil popolnoma sodobno kadetsko šolo. V njej so se vzgajali kitajski vojniki po njegovi zamisli, in o teh je z vsem prepričanjem lahko trdil, da so mu res vdani. S temi svojimi novimi načrti si je počasi pridobil precejšen del kitajske vojske.

Kljub njegovemu sovražnemu stališču proti komunizmu, se je Čankajšek vendar le vdal Sunjatsenu, da je privolil v to, da pridejo na Kitajsko ruski strokovnjaki in celo visoki svetovalci, med katerimi se je tedaj tudi nahajal Borodin. Sladke besede, ki jih je Borodin toliko imel, kadar se je razgovarjal s Sunjatsenom, so na tega preveč zaupljivega Kitajca toliko vplivale, da ob njih ni niti malo pomislil na to, da so morda res samo navidezni izrazi Borodinovega zadovoljstva nad rusko-kitajski prijateljstvom, in da bi v resnici lahko pomenilo to preveliko prijateljstvo z Rusijo konec kitajskega cesarstva. Borodin je neprestano govoril samo o sovražnem kapitalizmu, ki da je skupno zlo Rusije in Kitajca, in ki mu je treba s skupnimi močmi stopiti na prste.

Od zmage do zmage

Marca meseca leta 1925 je umrl Sunjatsem. Tedaj si je Čankajšek nadel nalogo, da zatre v južnem Kitajskem revolucionarno gibanje in osvoji Kanton sam pred uporniki. Leta 1926. je postal predstavnik Kitajske, ki se je tedaj na prigovarjanje Borodina bolj naslonil na Rusijo. To naslonjenost na Rusijo je Čankajšek imel le za nekako zu-

nanjo obliko, ki je bila za tedanjo dobo na Kitajskem nujno potrebna, če je hotel posvetiti vse svoje sile le bolj notranji pomiritvi države. In res je kmalu nato hitel od zmage do zmage pridobil zase številne kitajske provincije ter leta 1927 prišel v Nanking odkoder je napovedal komunizmu boj na življenje in smrt. To je bila tedaj najvažnejša naloga, ki si jo je postavil Čankajšek. Ker je pa ruski vpliv tudi že toliko napredoval, se je Čankajšek odločil, da odloži začasno svoje mesto ter odpotuje na Japonsko. Ze koncem leta 1927 se je vrnil nazaj in se ob tej priliki tudi poročil s Soang Mejling, sestro veleugledne Sunjatsenove vdove.

Na vrhuncu slave

Nankinška nacionalna vlada mu je že naslednje leto podelila vrhovno poveljstvo nad svojimi četami. S temi četami je korakal takoj nato proti glavnemu mestu Peking, ki si ga je hitro podvrnil in na cesarjevi palači razobesil zastavo svoje narodne stranke. Tedaj je Čankajšek postal predsednik nacionalne vlade, s tem pa obenem tudi resnični voditelj Kitajske.

Od leta 1911 do 1928 so se dogajali na Kitajskem dogodki, ki v dotodanji kitajski zgodovini prav za prav nimajo primere. V tem času se je namreč pokazala težnja, kako združiti ves kitajski narod in ga pripraviti do tega, da bi čim odločneje nastopil proti vsakemu vplivu iz inozemstva. Poleg tega pa se je v tej dobi pokazala kot neobhodna potreba, čim bolj organizirana vojska, opremljena z vsemi sredstvi moderne tehnike, ki bi kljubovala komurkoli. Vendar vse kaže, da do tega še daleč ni prišlo, o čemer najzgovorneje pričča dejstvo, da se 400 milijonski narod, kakršen je kitajski, mora še vedno umikati Japoncem, ki jih je najmanj štirikrat manj.

Ene najvažnejših zaslug, ki si jih je Čankajšek pridobil za Kitajsko pa je gotova ta, ker je svetovni trg naravnal tudi v to deželo. To je bila njegova bistroidnost, o kateri morda Evropejci pred 25 leti, ko je Čankajšek koval svoje velikopotezne načrte, niso niti slutili. Kljub temu pa danes ves svet lahko vidi, kako je ta kitajski državnik domalega vse svoje načrte izpeljal z velikim uspehom, ki bi ga mu lahko zavidal tudi kak evropski državnik.



Ogromni avtobus, ki ga je v bližini angleškega mesta Chester zalotilo silovito neurje.

način je vlada hotela poskrbeti tudi za to, da bi peki ne morali biti zaposleni tudi čez vse praznike, ki trajajo dalj časa, in bi ljudje kljub temu lahko jedli svež kruh, ne da bi moral biti ta kruh tisti dan pečen. Nizozemski kemiki so v resnici iznašli nek način, kako bi se dalo pomagati. Ugotovili so, da je treba kruh hitro ohladiti, za ohlajevalno sredstvo pa so začeli pri tem uporabljati utekočinjeni zrak, kajti njegova temperatura znaša okoli 200 stopinj pod ničlo. Ta metoda, s pomočjo katere so prišli do nenavadnih uspehov, se je dala seveda uporabljati seveda samo po laboratorijih, kajti za drugod se je izkazala za prerano. Cenejšega sredstva za ohlajevanje, kakor je utekočinjeni zrak, pa niso še našli.

Oglikova kislina v kosih - hladilno sredstvo

Leta 1922 pa se je neki podjetni in iznajdljivi Amerikanec začel posluževati v ta namen nekega sredstva, ki so ga poznali že skoro sto let prej in o katerem so prej splošno mislili, da ga ni mogoče s pridom uporabljati za hlajenje. Toda ta mož je dobro vedel, kaj dela, in je tudi veliko gradil na svojo tovrstno zamisel. Kljub vsem hladilnim strojem, ki so jih bili tedaj polni trgi, in o katerih so mislili, da so neprekosljivi, je on zastopal stališče, da je še najboljšo sredstvo oglikova kislina v kosih. To kislino je imenoval tudi »suhi led«. Tega suhega ledu je danes na svetu približno 80.000 ton, to pa naj bi bil šele prvi začetek. Sedaj se je mnogo delalo na tem, da postane to sredstvo eno najboljših od vseh, ki jih človek uporablja po hladilnicah. Oglikova kislina v trdnem stanju proizvaja 79 stopinj mraza.

Da se kruh obdrži čim dalje v svežem stanju, je dal vse predpogoje ravno imenovani »suhi led«. Dokler vlada ta nizka temperatura, ostane kruh vedno svež in diši morda celo lepše kakor pa tedaj, ko se nismo uporabili gornjega sredstva, to pa zato, ker se v majhnih luknjicah v kruhu ne nahaja več zrak, ampak plin oglikove kisline. Kakšen hitro pa kruh postane rosen ali celo vlažen, je seveda vse zaman, da bi ga še dalj časa mogli obvarovati pred »staranjem«.

Kruh v Röntgenovi svetlobi

V zadnjem času pa so začeli kruh tudi s pomočjo röntgenovih žarkov opazovati, kajti ta način omogoča spoznanje podrobnega sestava vsega, kar je v kruhu zapečene. Ta način opazovanja kruha so uvedli že zato, ker si ni mogoče zanesti vedno samo na okus, ki je pri različnih ljudeh različen in za to za splošnost nemerodajen. Napravili so na ta način najprej nekaj röntgenskih posnetkov najprej na svežem kruhu, nato pa na onem, ki je star najmanj en dan. Iz tega opazovanja pa je postalo takoj jasno, da je notranja zgradba svežega kruha čisto drugačna, kakor pa ona, ki jo ima že star kruh. Če pa primerjamo röntgenske posnetke svežega kruha in onega, ki smo ga s pomočjo zgoraj omenjenega »suhega ledu« imeli na določenem mrazu, magari ves teden, vidimo, da je struktura obeh teh kosov popolnoma enaka druga drugi.

Res je, tako pravijo, da se v mrazu ohranja svežost. Mraz je namreč tisti, ki povzroča, da se kemična in druga presnavljanja vrše mnogo bolj počasi kakor sicer, če pa je temperatura dovolj nizka, pa tudi celo te presnavljanja prenehajo.

Ko človek bere razprave take vrste, se nehoti spomni na tisoče in tisoče onih, ki bi radi, gotovo z velikim užitek jedli kruh, tudi če bi bil malo star, pa ga nimajo...

Kdo med vami ve...

...da so vrste ptic, ki ne morejo prenesti gotovih barv. Skrijanec n. pr. zbeži pred rdeče barvanimi predmeti. Kakaduji pa ne morejo prenesti modre barve.

...da slavec že osem dni potem, ko zleze iz jajca, dobi svojo končno veljavno težo, ki jo pozneje ne prekorači več. Rojstna teža znaša en gram, v štirih dneh zraste na 5,8 grama, v 8 dneh pa se povzpne na 8 gramov. Mlade lastovice dosežejo svojo končno težo po 10 dneh, in sicer 22,5 grama.

...da so štokljke skoraj brez jezika. hrano, ki jo zgrabišo s kljunom, vržejo s sunkom nazaj proti požiralniku.

...da se vrabci, ki jih imamo zaprte v kajbica in jih naenkrat v sobi spustimo iz njih, ne upajo vstati se na kakšne predmete v sobi. Vsedejo se pa na človeka, ki ga še vedno najbolj poznajo.

...da se tudi mladi ptiči radi »igrarajo s punčkami«. Mlade lastovice se začnejo že takoj, ko zlezejo iz jajec, igrati s predmeti, iz katerih je narejeno gnezdo, na isti način, kakor mlade deklice s punčkami.

»Ste, ko ste se znebili nahoda, spali pri odprtem oknu?»

»Nisem se znebil nahoda, pač pa denarnice, sukničja in ure.«

»Kako to, gospod Grbec, da tako dobro veste za cene kuretnine?»

»Za te sem zvedel v zadnjih štirinajstih dneh, odkar žena vozi avto.«



Še svečke prižgem, pa bo Božiček tu.

Nekaj o svežem in starem kruhu

Že iz najstarejših časov, ko človek še ni bival po lepih in udobnih domovih, kakor danes, imamo nekatere podatke čeprav ne pisane, o tem, da je človek že tedaj pekli neke vrste kruh. Ta kruh seveda ni bil tak, kakršnega danes dobijo pri kakem mestnem peku, niti ne tak, kakor ga pečejo skromne kmečke gospodinje za nerazvajeno družino, pač pa tako preprosto pripravljen, da bi ga skoro ne mogli več imenovati »kruh«. Po izkopeninah iz zadnjih časov smo dobili vsaj nekoliko točno sliko tudi o tem, kakšen je bil kruh prvotnih ljudi na zemlji. Ta starodavni človek je tudi že poznal nekatere vrste žitaric, imele pa so te žitarice prav gotovo tudi drugačna imena kakor danes. Sprva je človek nabiral ta žitna zrna, jih namočil v vodo, primešal temu različne zelenjave. Na ta način je dobil neke vrste kašo, ki je tedanjemu človeku služila za hrano.

Sele pozneje se je človek naučil zrna drobiti in mleti. To »moko« je nato zmešal v vodo ter je na ta način dobil neke vrste testo, ki ga je nato na razbeljenem kamnu pekli. Tako testo pa se je zelo hitro posušilo in je zato moral človek ta svoj »kruh« kmalu pojesti, ker bi drugače postal popolnoma neužit in zaradi tega, ker je postal neznan-ko trd.

Kljub temu, da je bil »te vrste« kruh« vsekakor zelo skromen, se je človek z njim hranil dolga stoletja in je bil očividno z njim tudi zadovoljen. Saj si na drugi strani tudi kaj težje predstavljamo takšno razvajenost, kakršna je danes ponkod, ko človek zvečer že ne mara več jesti kruha, ki je bil pečen zjutraj.

Da ne bi bil kruh tako hitro star

Čeprav si je danes težko misliti človeško hrano brez kruha, vendar ima tudi sedaj še ta jed to slabo lastnost, da je prehitro stara, čeprav je še s tako pazljivostjo pečena in morda še s tako prvovrstne moke. Kruh postaja zelo hitro trd, suh in izgubi svoj pravi okus in kaj kmalu preneha, posebno razvajenemu človeku, dišati. Star kruh se sicer da na razne načine, ki jih poznajo naše gospodinje, osvežiti, vendar pa je tudi ta »pomladitev« bolj kratkotrajna. Zato se posebno v zadnjem času peki že zelo belili glave, kako bi naredili da bi se jim kruh tako hitro posušil, kajti dostikrat ga ravno zaradi te slabe lastnosti ne morejo vsega prodati in ga jim gre vsaj nekaj v izgubo. Treba je bilo na vsak način preprečiti v prvi vrsti izhlapevanje, t. j. imeti je treba kruh vedno na takem mestu, kjer je zaradi prejšnje temperature izhlapevanje in je torej sušenje čim manjše. Ugotovili pa so, da se pri 0 stopinj toplote kruh še hitreje stara kakor pa pri višji temperaturi. Čim bolj pa gre toplota tam, kjer je spravljen kruh, navzdol, tem manjše postaja izhlapevanje, pri 25 stopinj pod ničlo pa se celo že ustavi. Da je temu tako, ni znano šele v zadnjem času, pač pa že celih 25 let.

Svojtčas je nizozemska vlada razpisala posebne nagrade za kak izum, po katerem bi bilo mogoče kruh ohraniti za dalje časa v svežem stanju. Na ta



Zimska pesem ob samotnih kočah.